

Conférence des Cours constitutionnelles européennes
Conference of European Constitutional Courts
Konferenz der europäischen Verfassungsgerichte
Конференция Европейских Конституционных Судов

**JUSTIȚIA CONSTITUȚIONALĂ:
FUNȚII ȘI RAPORTURILE CU CELELALTE
AUTORITĂȚI PUBLICE**

*Raport național pentru cel de-al XV^{lea} Congres al Conferinței
Curților Constituționale Europene, prezentat de
Curtea Constituțională a Republicii Lituania*

I. RAPORTURILE CURȚII CONSTITUȚIONALE CU PARLAMENTUL ȘI GUVERNUL

Într-un stat de drept democratic, puterile legislativă, executivă și judecătorească sunt exercitate prin instituții separate și independente. Curtea Constituțională, înfăptuind justiția constituțională și exercitând controlul de constituționalitate, influențează, într-un mod sau altul, activitatea legislativului și a executivului.

Principala funcție a instituției legislativului – parlamentul – este legiferarea, prin lege fiind reglementate cele mai importante domenii ale vieții sociale. Mitul infailibilității parlamentului sau a legii, foarte popular la începutul secolului trecut, s-a spulberat de multă vreme, a căzut și teoria că legea, ca expresie a voinței comune a reprezentanților poporului, nu poate produce vreun rău oamenilor. Instituția legislativă este o instituție politică a puterii, ale cărei decizii se bazează pe acord politic și compromis, prin urmare controlul exercitat de Curtea Constituțională asupra legilor adoptate de Parlament constituie un factor esențial pentru protejarea drepturilor și libertăților omului. Legitimitatea unei legi și legalitatea sunt înțelese drept conformitate a legii cu Constituția –legea supremă a țării – care constituie temelia justiției, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și fundamentează relațiile dintre autorități și ființa umană. Prin urmare, una din funcțiile principale ale Curții Constituționale este evaluarea actelor juridice adoptate de instituția puterii legislative în privința conformității acestora cu Constituția. Activitățile legiuitorului sunt licite doar dacă nu depășesc limitele fixate de Constituție, a cărei supremație este garantată de Curtea Constituțională. O relație armonioasă a Curții Constituționale cu legislativul este importantă și prin aceea că demonstrează modul în care sistemul de drept, creație a puterii legislative, se adecvează legii supreme a țării – Constituția – și dacă este garantată preeminența efectivă a normelor constituționale.

De regulă, și instituțiile executivului participă la procesul de legiferare. Constituția Republicii Lituania nu prevede delegarea legislativă, prin urmare Guvernul nu poate fi abilitat să adopte acte cu putere de lege. Legiuitorul poate însă, prin lege, să-i acorde Guvernului dreptul ca, în activitatea de executare a legilor și a rezoluțiilor Seimas, să reglementeze acele relații care nu au fost reglementate prin lege. Așadar, Guvernul are dreptul să adopte actele corespunzătoare, de rang inferior legii, acestea trebuind să fie conforme nu numai cu legea supremă a țării, Constituția, ci și cu celelalte legi. Examenul compatibilității actelor Guvernului cu Constituția și cu actele cu forță juridică superioară – legi constituționale și legi – îi revine Curții Constituționale.

Când Curtea Constituțională decide cu privire la soarta unei legi sau a altui act juridic, există și posibilitatea ca ea să ordone desființarea efectelor juridice ale respectivului act, prin urmare controlul de constituționalitate asupra legilor și altor acte juridice presupune întotdeauna o anumită intervenție în activitatea legiuitorului. În cadrul examenului privind constituționalitatea și legalitatea rezultatului activității organului

legislativ – anume actele adoptate –, Curtea Constituțională le poate invalida de la data publicării oficiale a deciziei Curții Constituționale, însă nu poate crea o normă juridică în locul celei care și-a încetat efectele. În consecință, Curtea Constituțională nu tinde să interfereze direct cu prerogativele legiuitorului – activitatea de legiferare. Atributele Curții Constituționale se determină doar ca participare indirectă la activitatea autorităților publice, prin exercitarea controlului asupra legalității și constituționalității actelor adoptate¹ de către acestea și prin eliminarea normelor juridice contrare Constituției din ordinea juridică a statului. Astfel, este evident că raporturile Curții Constituționale cu legislativul și executivul sunt deosebit de strânse și necesare.

1. Rolul Parlamentului (eventual al Guvernului) în procedura de numire a judecătorilor la instanța de contencios constituțional. După numire, aceeași autoritate îi poate revoca pe judecătorii instanței constituționale? Care sunt motivele / temeiurile unei asemenea revocări?

Procedura de numire a judecătorilor Curții Constituționale este stabilită *expressis verbis* de Articolul 103 din Constituție și detaliată prin dispozițiile art. 4 din Legea privind Curtea Constituțională. Curtea Constituțională se compune din 9 judecători, fiecare numit pentru un unic mandat de nouă ani. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a arătat că, potrivit Constituției, pentru numirea judecătorilor Curții Constituționale au competențe numai subiectele indicate *expressis verbis* de Constituție: 1) autoritățile statului² care propun Parlamentului (Seimas) candidaturile pentru funcția de judecător la Curtea Constituțională, 2) Seimas, care hotărăște în privința numirii ca judecător la Curtea Constituțională (decizia Curții Constituționale din 2 iunie 2005).

Conform Constituției, Curtea Constituțională este alcătuită din membrii desemnați la inițiativa reprezentanților tuturor celor trei puteri ale statului. Propunerile de candidaturi pentru funcția de judecător al Curții Constituționale se fac de către Președintele Republicii (reprezentând executivul), președintele Seimas (reprezentând legislativul) și președintele Curții Supreme (reprezentând autoritatea judiciară). Judecătorii Curții Constituționale sunt numiți de Seimas, prin hotărâre, iar președintele Curții Constituționale este desemnat de Seimas din rândul judecătorilor, la propunerea Președintelui Republicii.

Înainte de intrarea în exercițiul mandatului, judecătorii numiți ai Curții Constituționale depun jurământ în ședința Seimas. Jurământul depus de judecătorii Curții Constituționale este primit de președintele Seimas. Participarea președintelui Seimas la această ședință solemnă nu este un simplu act simbolic: momentul

¹ Lapinskas K.: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas valstybės valdžių sistemoje [Curtea Constituțională a Republicii Lituania în sistemul puterilor statului] // Konstitucinis Teismas ir konstitucingumo garantijos Lietuvoje [Curtea Constituțională și garanțiile constituționale în Lituania] (material de conferință), Vilnius: Curtea Constituțională a Republicii Lituania, 1995.

² Anume, Președintele Republicii, președintele Seimas și președintele Curții Supreme.

depunerii jurământului și al primirii acestuia de către președintele Seimas se consideră că este momentul din care începe exercițiul mandatului de judecător la Curtea Constituțională; până la depunerea jurământului, judecătorul nu-și poate exercita această calitate.

Astfel, instituția legislativului participă direct la formarea Curții Constituționale, atât prin președintele Seimas, în calitate de oficial împuternicit să propună candidaturile a 1/3 din numărul judecătorilor Curții Constituționale, cât și *in corpore*, prin adoptarea hotărârii privind numirea candidaților pentru funcția de judecător al Curții Constituționale. Acest drept a autorității legislative izvorăște din Constituție și nu poate fi tăgăduit sau îngrădit de nicio altă autoritate sau persoană³.

În Constituție sunt enumerate limitativ și cazurile de încetare a mandatului de judecător al Curții Constituționale. În conformitate cu Articolul 108 din Constituție, mandatul de judecător la Curtea Constituțională încetează la expirarea termenului pentru care a fost numit (numirea ca judecător se face pentru un unic mandat de nouă ani), în caz de deces, prin demisie, în situația imposibilității de exercitare a mandatului din motive de sănătate ori revocarea din funcție de către Seimas, prin procedura de punere sub acuzare (*impeachment*).

După cum s-a menționat, toți judecătorii Curții Constituționale sunt numiți de către instituția legislativului – Seimas, dintre candidații propuși de reprezentanții celor trei puteri ale statului. În unele cazuri, Seimas poate adopta, în temeiul Constituției și a legilor, o hotărâre de revocare a judecătorilor Curții Constituționale.

Judecătorul Curții Constituționale poate fi revocat de către Seimas în baza Articolului 74 din Constituție, care prevede procedurile pentru punerea sub acuzare. Mandatul de judecător al Curții Constituționale încetează odată ce Seimas, cu votul majorității de 3/5 din numărul membrilor săi, adoptă hotărârea de revocare, în caz de încălcare a gravă a Constituției sau încălcare a jurământului, ori în cazul săvârșirii unei infracțiuni. În acest caz, revocarea judecătorului Curții Constituționale, în cazul în care constată un asemenea motiv, se stabilește prin voința legiuitorului. Totodată, trebuie menționat că Seimas poate adopta o astfel de hotărâre numai după primirea concluziilor Curții Constituționale prin care s-a constatat că judecătorul Curții Constituționale a încălcat grav Constituția (și-a încălcat jurământul).

Seimas adoptă o hotărâre privind încetarea mandatului de judecător la Curtea Constituțională și în alte două situații: la propunerea președintelui Seimas, când un judecător de la Curtea Constituțională își exprimă intenția de a demisiona din funcție,

---

³ În Decizia din 2 iunie 2005 Curtea Constituțională statua: “Conform Constituției, nicio autoritate sau persoană nu are împuternicire să nege sau să limiteze dreptul constituțional al Seimas de a face numirea ca judecător la Curtea Constituțională a persoanei a cărei candidatură a fost prezentată sau de a o respinge. Dacă astfel de puteri s-ar stabili printr-o lege sau alt act legislativ, s-ar crea premisele obstaculării înnoirii Curții Constituționale – una dintre instituțiile puterii de stat consacrată prin Constituție – în conformitate cu procedura stabilită de Constituție.”

respectiv în baza deciziei Curții Constituționale și a raportului comisiei medicale constituită prin ordinul ministrului sănătății, prin care se constată că judecătorul se află în imposibilitate de a-și exercita funcția din motive de sănătate, anume când acesta absentează o perioadă mai mare de 4 luni în decursul unui an, sau dacă suferă de o boală fatală sau o altă afecțiune de lungă durată care-l împiedică să-și îndeplinească atribuțiile.

2. În ce măsură instanța de control constituțional are autonomie financiară – în stabilirea și administrarea bugetului de cheltuieli?

Autonomia financiară a Curții Constituționale derivă din principiul independenței instanțelor judecătorești, consacrat de Constituție.⁴ Articolul 5¹ din Legea Curții Constituționale dispune că libertatea și independența Curții Constituționale față de alte instituții va fi asigurată, printre altele, prin garanții financiare și tehnico-materiale garantate de lege; Curtea Constituțională va fi finanțată de la bugetul de stat asigurându-i-se posibilitatea de a-și îndeplini independent și în mod corespunzător funcțiile de veghe constituțională. De asemenea, potrivit Legii cu privire la Curtea Constituțională, estimarea cheltuielilor proprii [proiectul de buget] se aprobă de către Curtea Constituțională însăși, care dispune în mod independent de fondurile alocate. Este interzisă restrângerea condițiilor financiare pentru desfășurarea activităților Curții Constituționale prevăzute de lege.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a decis că independența financiară a instanțelor judecătorești este asigurată de acea reglementare juridică prin care sistemului judiciar și fiecărei instanțe i se alocă fonduri prin bugetul de stat, care se aprobă prin lege, și că o astfel de garanție a independenței de organizare a instanțelor reprezintă una din condițiile esențiale ale garantării drepturilor omului; bugetul de stat trebuie să prevadă fondurile alocate pentru fiecare instanță în parte, astfel încât să se asigure condiții adecvate pentru îndeplinirea justiției (deciziile Curții Constituționale din 21 decembrie 1999 și 9 mai 2006). Având în vedere doctrina constituțională oficială, trebuie subliniat și faptul că o reglementare legislativă prin care instituțiile sau funcționarii ai executivului (nu însă și Seimas, care aprobă bugetul de stat prin lege) ar urma să aloce creditele bugetare către instanțe, nu ar fi coordonată cu principiul separării puterilor executivă și judecătorească, al independenței și auto-dependenței reciproce a acestor puteri, stabilite prin Constituție și ar crea o oportunitate pentru ca executivul să exercite o influență asupra activităților instanțelor. La elaborarea proiectului bugetului de stat, instituțiile executivului – în scopul de a se asigura că vor fi prevăzute fonduri suficiente pentru asigurarea activităților corespunzătoare a instanțelor judecătorești, au dreptul de a primi informații de la președinții instanțelor judecătorești cu privire la necesitățile concrete ale instanțelor.

---

⁴ În decizia sa din 22 octombrie 2007, Curtea Constituțională a statuat că independența judecătorilor și a instanțelor este asigurată “inter alia, de consolidarea autonomiei de organizare a puterii judecătorești, precum și de asigurarea ei integrală, din punct de vedere financiar și tehnic”.

Prin urmare, bugetul Curții Constituționale, precum și bugetele celorlalte instanțe judecătorești se întocmesc urmărind să se asigure punerea în aplicare a principiilor de independență financiară și de separare a puterilor în stat, ele se includ în proiectul de buget elaborat de Guvern și supus aprobării de către Seimas, care va adopta legea corespunzătoare. În fiecare an, Curtea Constituțională prezintă proiecte de investiții, necesarul de fonduri și alte cheltuieli preconizate pentru următorul exercițiu bugetar, Ministerului de Finanțe, care este însărcinat cu elaborarea proiectului de buget. După ce Seimas a aprobat, prin lege, bugetul Curții Constituționale, sumele alocate nu mai pot fi modificate; cu toate acestea, ele pot fi revizuite în cazul apariției unor situații deosebit de grave pentru stat, de ordin economic și financiar. Curtea dispune de fondurile alocate în mod liber, independent față de instituțiile executivului și își face repartitia fondurilor în funcție de necesități. Curtea prezintă Ministerului de Finanțe, precum și auditului de stat, rapoarte privind execuția bugetului.

3. Poate fi modificată legea de organizare și funcționare a instanței constituționale de către Parlament, însă fără consultarea acesteia?

Nu este prevăzută nicio obligație în sensul că Seimas, atunci când adoptă Legea privind Curtea Constituțională ori îi aduce modificări, să se consulte cu Curtea Constituțională. În acest caz, Seimas urmează procedura comună de legiferare, astfel cum este reglementată prin Statutul Seimas. Or, acesta nu prevede în mod direct că, la adoptarea unui act se solicită avizul instituției interesate, prin urmare, Seimas nu are datoria să o facă. Cu toate acestea, în practică, în cursul redactării unor amendamente la legea Curții Constituționale, se fac de regulă consultări cu Curtea Constituțională.

4. Instanța constituțională are competența verificării constituționalității regulamentelor de organizare și funcționare a Parlamentului, respectiv Guvernului?

Competența Curții Constituționale este stabilită de Articolele 102 și 105 din Constituție. Curtea Constituțională verifică dacă legile și alte acte adoptate de Seimas sunt sau nu conforme cu Constituția, de asemenea, dacă actele Președintelui Republicii și ale Guvernului sunt sau nu conforme cu Constituția și legile.

Nici Constituția, nici Legea privind Curtea Constituțională, care definesc competența acesteia, nu prevăd textual că obiectul controlului exercitat de Curte îl constituie și constituționalitatea normelor din Statutul Seimului sau legalitatea dispozițiilor regulamentului de lucru al Guvernului. Aceste atribute ale Curții Constituționale provin din principiile supremației Constituției, al statului de drept, al ierarhiei actelor juridice și din alte imperative constituționale. Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa că, potrivit Constituției, nicio lege adoptată de Seimas nu poate fi exclusă de la controlul Curții Constituționale în ceea ce privește conformitatea acesteia cu Constituția și legile constituționale; potrivit Constituției, niciun alt act adoptat de Seimas nu poate fi exclus de la controlul Curții Constituționale în ceea ce

privește conformitatea acestuia cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi; potrivit Constituției, niciun act emis de Președintele Republicii nu poate fi exclus de la controlul Curții Constituționale în ceea ce privește conformitatea acestuia cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi; potrivit Constituției, niciun act adoptat de Guvern nu poate fi exclus de la controlul Curții Constituționale în ceea ce privește conformitatea acestuia cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi sau cu rezoluțiile Seimas privind punerea în aplicare a legii (decizia Curții Constituționale din 30 decembrie 2003). Prin urmare, atunci când Curtea Constituțională a cercetat constituționalitatea Statutului Seimas pentru prima dată, motivat de faptul că acesta este un act juridic adoptat de către Seimas care, în temeiul Constituției, are putere de lege, era necesar să o facă atât în sens formal, cât și al conținutului său normativ. Aceasta cu atât mai mult cu cât nu poate exista niciun act juridic adoptat de Seimas a cărui conformitate cu un act juridic de putere superioară să nu poată fi supus controlului Curții Constituționale.

Curtea Constituțională a examinat în mai multe rânduri constituționalitatea dispozițiilor din Statutul Seimas, în aproximativ jumătate din cazuri Curtea stabilind că există contrarietate între prevederile Statutului și Constituție. Aproape toate deciziile Curții Constituționale prin care s-a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor Statutului Seimas au fost puse în aplicare.

În mod corespunzător, Curtea Constituțională – se subînțelege – ar putea verifica compatibilitatea Regulamentului de lucru al Guvernului, aprobat prin hotărâre a Guvernului, cu Constituția și legile pe unicul temei, după cum s-a arătat, că, potrivit Constituției, Curtea Constituțională se bucură de competențe de verificare a legalității tuturor actelor Guvernului, prin urmare, nu poate exista niciun act al Guvernului a cărui legalitate să nu poată fi supusă controlului Curții Constituționale. Cu toate acestea, până în prezent Curtea Constituțională nu a fost sesizată în scopul examinării dispozițiilor regulamentului de lucru al Guvernului.

5. Controlul de constituționalitate: specificați tipul / categoriile de acte asupra cărora se exercită controlul.

După cum s-a menționat, această competență a Curții Constituționale rezidă în Articolele 102 și 105 din Constituție. La fel ca majoritatea instanțelor de control constituțional, funcția principală a Curții Constituționale a Republicii Lituania este de verificare a constituționalității și legalității actelor juridice adoptate de Seimas, Guvern și Președintele Republicii. În baza Constituției, Curtea Constituțională verifică și se pronunță dacă legile și alte acte adoptate de Seimas sunt în concordanță cu Constituția, de asemenea, dacă actele Președintelui Republicii și ale Guvernului sunt în concordanță cu Constituția și legile. Astfel, Constituția face distincție între două tipuri de acte normative, legi și acte juridice de rang inferior legii (hotărârile adoptate de Seimas, hotărârile Guvernului și decretele prezidențiale), a căror conformitate cu Constituția se verifică de către Curtea Constituțională.

În interpretarea acestei prevederi din Constituție, Curtea Constituțională a decis că, de la principiul constituțional al statului de drept și alte imperative constituționale emană cerința ca legiuitorul să țină cont de ierarhia actelor juridice, de sorginte constituțională, anume că este interzis a se reglementa raporturi de drept public prin acte juridice de rang inferior acolo unde acestea pot fi reglementate doar prin acte juridice de rang superior; de asemenea, aceasta înseamnă că este interzis a se stabili, prin acte juridice de rang inferior, norme juridice care ar concura cu cele instituite prin acte juridice cu forță superioară. Ținând cont de principiul supremației Constituției, de principiul constituțional al statului de drept, de ierarhia actelor juridice consacrată de Constituție, Curtea Constituțională este competentă, în baza Constituției și a legii proprii, să verifice și să se pronunțe dacă o lege constituțională (prevederi ale acesteia) intră sau nu în conflict cu Constituția, dacă legile (prevederi ale acestora) intră sau nu în conflict cu Constituția și legile constituționale, dacă actele adoptate de Seimas (prevederi ale acestora) intră sau nu în conflict cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi, dacă actele Președintelui Republicii (prevederi ale acestora) intră sau nu în conflict cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi, precum și dacă actele Guvernului (prevederi ale acestora) intră sau nu în conflict cu Constituția, legile constituționale și celelalte legi (decizia Curții Constituționale din 13 decembrie 2004). Mai trebuie remarcat faptul că, în interpretarea dată de Curtea Constituțională, ea se bucură de competența de examina conformitatea legilor adoptate prin referendum cu orice act de putere juridică superioară, între care (și în primul rând) Constituția.

Conform Constituției, Curtea Constituțională este competentă să verifice actele juridice și să se pronunțe asupra compatibilității lor cu Constituția și legile, indiferent dacă ele au caracter normativ sau individual, dacă sunt de unică aplicabilitate (*ad-hoc*) sau permanentă valabilitate. Curtea Constituțională se bucură de prerogative și trebuie să examineze și să se pronunțe în ceea ce privește conformitatea cu Constituția a oricăror legi și acte juridice adoptate de Seimas, respectiv conformitatea oricăror acte ale Președintelui Republicii și oricăror acte juridice ale Guvernului, cu Constituția și legile, indiferent dacă actul juridic este (trebuie să fie) clasificat "strict secret", "secret", "confidențial" sau în orice alt mod (între altele, decizia Curții Constituționale din 30 decembrie 2003). În orice altă interpretare contrară, literală, a Constituției ar însemna să se pretindă că însăși Constituția tolerează nerespectarea prevederilor sale dacă ar permite ca unele acte juridice să nu poată fi verificate de către Curtea Constituțională sub aspectul constituționalității, evitându-se astfel controlul conformității acestora cu actele juridice de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția.

Astfel, pe baza prevederilor consacrate de Constituție și în doctrina oficială a Curții Constituționale, în exercitarea controlului de constituționalitate Curtea Constituțională verifică următoarele:

- 1) conformitatea legilor (prevederi ale acestora) cu Constituția;
- 2) conformitatea legilor (prevederi ale acestora) cu Constituția și / sau legi constituționale;
- 3) conformitatea actelor juridice de rang inferior legii ((a) acte juridice (prevederi ale acestora) adoptate de Seimas; (b) acte (prevederi ale acestora) ale Președintelui Republicii; (c) acte (prevederi ale acestora) adoptate de Guvern) cu Constituția, legile constituționale, și legile.

Trebuie subliniat însă că în competența Curții Constituționale intră verificarea actelor juridice doar sub aspectul compatibilității cu Constituția. Obiectul controlului de constituționalitate este întotdeauna rezultatul unor decizii instituționale (acțiuni), care ia forma unui text redactat în scris. Curtea Constituțională, în decizia din 8 august 2006, respingând cererea prin care i se solicitase, între altele, examinarea constituționalității unei legi în care nu fusese introdusă o reglementare juridică în locul celei anterior declarate de Curtea Constituțională ca fiind neconstituțională, a statuat în sensul că în controlul Curții Constituționale intră deopotrivă atât normele juridice conținute explicit, *expressis verbis*, în acte juridice, cât și cele conținute implicit în acte juridice și care derivă din prevederi legale explicite cu ocazia interpretării legii. Cu toate acestea, Curtea Constituțională care, în temeiul Constituției, are atributul exclusiv de a verifica și de a se pronunța cu privire la consecințele oricăror acte legislative (acțiuni) adoptate de Seimas, de Președintele Republicii sau de Guvern – în ceea ce privește conformitatea acestor acte juridice cu cele de rang superior, între care (și în primul rând) cu Constituția – nu deține, potrivit Constituției, prerogativa de a examina neadoptarea unui act de către instituțiile statului (ale căror acte, odată adoptate, pot fi cercetate de Curtea Constituțională sub aspectul conformității cu alte acte juridice de rang superior) – nici omisiunea sau întârzierea în a adopta astfel de acte, ori omisiunea de a acționa, determinată de alte motive — chiar dacă din cauza unei astfel de omisiuni ar apărea lacune sau alte ambiguități în sistemul juridic. Subiectele îndrituite să sesizeze Curtea Constituțională nu pot contesta omisiunea și întârzierea adoptării unor astfel de acte legislative ori neadoptarea unui act, astfel încât determinat de faptul că nu s-au adoptat acte juridice, inclusiv cele care trebuiau adoptate și luând în considerare jurisprudența Curții Constituționale să se poată stabili acele norme juridice care ar fi în conformitate cu Constituția sau un alt act de rang superior.

Potrivit alineatului 3 al Articolului 105 din Constituție, Curtea Constituțională exercită și alte atribuții, constatând:

– dacă există încălcări ale legii electorale cu ocazia alegerii Președintelui Republicii sau a alegerii membrilor Seimas: în acest caz, Curtea Constituțională examinează și evaluează numai hotărârile date de Comisia Electorală Centrală sau refuzul său de a examina plângerile cu privire la încălcarea legislației privind alegerile, atunci când aceste hotărâri au fost date ori alte acte au fost efectuate de către comisie după încheierea operațiunilor de votare în cadrul alegerilor pentru Seimas sau pentru funcția de Președinte al Republicii (hotărârea Curții Constituționale din 5

noiembrie 2004), caz în care Curtea Constituțională practic cercetează legalitatea actului Comisiei Electorale Centrale (dacă aceasta, Comisia Electorală Centrală, a respectat legea electorală);⁵

– dacă starea de sănătate a Președintelui Republicii îi permite să-și continue exercitarea atribuțiilor; în acest caz, Seimas sesizează Curtea Constituțională printr-o hotărâre adoptată cu votul majorității membrilor săi; hotărârea dată de Seimas va fi însoțită de raportul unei comisii de expertiză medicală, care se aprobă de către Seimas;

– dacă tratatele internaționale ale Republicii Lituania sunt în conflict cu Constituția: este singurul caz în care Curtea Constituțională exercită un control de constituționalitate *a priori*; astfel, la cererea înaintată de către Seimas sau de Președintele Republicii, Curtea poate examina conformitatea tratatelor internaționale cu Constituția, înainte de ratificare;

– dacă, prin fapte și acțiuni concrete, membrii Seimas sau persoanele cu funcții de stat față de care s-a instituit procedura de *impeachment* au încălcat Constituția.

6. a) Parlamentul și Guvernul, după caz, procedează de îndată la modificarea legii (respectiv a actului declarat neconstituțional) în sensul punerii de acord cu legea fundamentală, potrivit deciziei instanței de contencios constituțional. Care este termenul stabilit în acest sens? Există și o procedură specială? În caz contrar, specificați alternativele. Exemplificați.

Deciziile pronunțate de Curtea Constituțională sunt obligatorii pentru toate instituțiile de stat, instanțele judecătorești, organizații, întreprinderi ori agenți economici, precum și pentru toți funcționarii și persoanele private. O decizie a Curții Constituționale prin care un anumit act juridic este declarat neconstituțional produce o schimbare în ordinea juridică. Potrivit alineatului 1 al Articolului 107 din Constituție, o lege (sau prevederi ale acesteia) nu mai poate fi aplicată de la data promulgării [*publicării*, n.trad.] oficiale a deciziei Curții Constituționale prin care s-a constatat că respectiva lege (sau prevederi ale acesteia) se află în conflict cu Constituția. În conformitate cu articolul 72 din Legea privind Curtea Constituțională, toate instituțiile de stat, precum și funcționarii publici sunt obligați să revoce actele juridice de rang inferior sau dispozițiile acestora, dacă ele se întemeiază pe actul declarat neconstituțional. Deciziile și hotărârile care-și aveau temei în acte juridice declarate neconstituționale sau legile nu mai pot fi executate dacă nu au fost mai înainte ca decizia Curții Constituționale să-și fi produs efectele. Competența Curții Constituționale de a declara neconstituțional un act juridic, în tot sau în parte, nu poate fi înfrântă prin adoptarea repetată a unui asemenea act juridic ori a unei părți din acesta.

---

5 Žilys J.: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstitucinėje sistemoje [Curtea Constituțională a Republicii Lituania în sistemul constituțional] // Lietuvos konstitucinė teisė: raida, institucijos, teisių apsauga, savivalda [Drept Constituțional Lituanian: Evoluții, Instituții, Protecția Drepturilor, Autogovernare]. Monografie colectivă., Vilnius, MRU leidybos centras, 2007, pp. 262-294.

Curtea Constituțională a statuat că, atunci când decizia Curții Constituționale prin care se declară neconstituțională o lege (sau prevederi ale acesteia) își produce efectele, în sistemul de drept se pot naște diverse situații incerte, lacune ale legii și chiar un vid legislativ. La acel moment este necesar a se corija reglementarea juridică astfel încât să se elimine eventualele lacune ori alte ambiguități, iar reglementarea să devină clară și armonizată (decizia Curții Constituționale din 19 ianuarie 2005). Este evident că asemenea de situații, de apariție a unor lacune în sistemul juridic, nu trebuie tolerate din punct de vedere constituțional, prin urmare legiuitorul are datoria să acționeze de îndată în sensul de a corecta actele juridice declarate neconstituționale prin decizia Curții Constituționale și, ca atare, ieșite din vigoare (modificându-le astfel încât reglementarea nou introdusă să nu contravină actelor juridice de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția) și de a suplini lacunele ivite. Această obligație constituțională a legiuitorului este fixată în jurisprudența Curții Constituționale (*inter alia*, în decizia Curții Constituționale din 9 mai 2006). Vidul legislativ creat poate fi complet eliminat numai prin modificarea și / sau completarea corespunzătoare a legii de către Seimas. În cazul în care acest lucru reclamă o perioadă mai mare de timp, Seimas are datoria de a stabili, prin lege, o reglementare cu caracter temporar.

Pentru o bună bucată de vreme nu au existat proceduri ori termene instituite în baza unei norme juridice pe care subiectele de drept să le fi urmat în cursul amendării actelor declarate neconstituționale de către Curtea Constituțională.

Începând cu anul 2002, Statutul Seimas cuprinde un capitol special consacrat punerii în aplicare a deciziilor și hotărârilor Curții Constituționale, în care se prevede procedura de punere în aplicare a deciziei Curții Constituționale prin care un anumit act juridic este declarat a fi contrar Constituției, precum și termenele concrete pentru realizarea acestui lucru. În scopul de a asigura implementarea corespunzătoare a deciziei Curții Constituționale și modificarea actului juridic neconstituțional, unul dintre vicepreședinții Seimas este desemnat ca responsabil cu procedura în cadrul Seimas. Articolul 181² din Statutul Seimas prevede că, în termen de o lună de la primirea deciziei Curții Constituționale, Departamentul Legislativ este obligat să prezinte Comisiei juridice a Seimas propuneri privind punerea în aplicare a deciziei, pe care aceasta trebuie să o analizeze în termen de cel mult două luni de la primirea deciziei de către Seimas. Comisia de specialitate sau grupul de lucru constituit în acest scop în cadrul Seimas are obligația ca, în termen de cel mult patru luni, să elaboreze și să înainteze Seimas pentru examinare proiectul de modificare a legii (ori a unor prevederi ale acesteia) sau a oricărui alt act adoptat de Seimas (sau a unei părți din acesta) și constatat ca fiind neconstituțional. În cazul unui proiect complex, Biroul permanent al Seimas poate prelungi termenul de depunere, care să nu depășească însă 12 luni. De asemenea, se poate propune elaborarea de către Guvern a proiectului de modificare a legii (sau a unor prevederi ale acesteia). Proiectele de modificare a legilor neconstituționale, elaborate în vederea punerii în aplicare a deciziilor Curții Constituționale, sunt supuse dezbaterii și adoptării în parlament cu procedura generală de legiferare stabilită de Statutul Seimas.

La adoptarea noii legi ori a modificării și completării unei legi în vigoare, legiuitorul nu poate ignora concepția dată prevederilor constituționale și argumentația juridică cuprinsă în deciziile Curții Constituționale publicate oficial și efective. Astfel, pentru armonizarea respectivului act juridic cu Constituția, legiuitorul este dator să recurgă la interpretarea normelor și a principiilor constituționale astfel cum aceasta este dată prin decizia Curții Constituționale și să țină cont de lacunele, inconsecvențele ori alte deficiențe ale reglementării juridice relevate în cauză.

Trebuie precizat că, în dorința de a pune accent pe necesitatea corectării și amendării actelor neconstituționale astfel încât noua reglementare adoptată să fie pusă în acord cu Constituția, Curtea Constituțională a subliniat faptul că Legea fundamentală nu tolerează situații în care un subiect de drept (*inter alia*, legiuitorul) să evite sau să întârzie adoptarea unor legi sau a altor acte juridice prin care, urmând concepția oficială dată prevederilor Constituției și stabilită prin deciziile Curții Constituționale, să se corecteze reglementarea declarată în conflict cu actele juridice de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția. O asemenea situație nu poate fi tolerată cu precădere acolo unde, odată ce și-a produs efectele decizia Curții Constituționale prin care un anumit act juridic (ori parte din acesta) este declarat contrar Constituției (sau unui alt act juridic, de rang superior), apare o lacună a legii, un *vid legislativ*, adică atunci când anumite relații sociale rămân nereglementate, deși, ținând cont de imperativele referitoare la coerență și uniformitatea internă a dreptului, decurgând din Constituție, precum și de conținutul acestor relații sociale, ele trebuie acoperite de o reglementare juridică (deciziile Curții Constituționale din 8 august 2006 și 1 februarie 2008). S-a menționat aici (a se vedea mai sus) decizia Curții Constituționale din 8 august 2006, pronunțată într-o cauză înaintată de o instanță judecătorească, în legătură cu o lege ale cărei dispoziții fuseseră declarate neconstituționale de către Curte, dar față de care legiuitorul nu luase nicio măsură de corectare. Instanța care a sesizat Curtea Constituțională ridică problema dacă printr-o atare conduită legiuitorul, care nu întreprinsese nimic în vederea punerii în aplicare a deciziei Curții Constituționale (de constatare a neconstituționalității respectivei legi) astfel încât prin neamendarea actului juridic neconstituțional se crease o lacună în sistemul de drept, se situează în conflict cu Constituția. Cu această ocazie Curtea Constituțională, reamintind că o asemenea situație nu poate fi tolerată din punct de vedere constituțional, a considerat totuși că în competența sa nu intră cercetarea actelor de omisiune (inacțiunilor) din partea unui subiect de drept și examinarea a ceva inexistent (nefiind adoptat un act juridic, care să poată fi supus controlului exercitat de Curtea Constituțională); or, întrucât actul juridic declarat neconstituțional fusese deja examinat de Curtea Constituțională, nu era posibil să se pronunțe din nou în aceeași cauză.

În practică există și situații în care legiuitorului îi este acordat un termen mai mare pentru a putea aduce modificări actului (unei părți din acesta) declarat neconstituțional, decât cel prevăzut în Statutul Seimas. Acest lucru este posibil acolo unde Curtea Constituțională, pronunțându-se în sensul neconstituționalității, dispune și amânarea publicării oficiale a respectivei decizii, ceea ce înseamnă că reglementarea continuă să fie în vigoare până la publicarea oficială a deciziei Curții

Constituționale, chiar dacă ea a fost declarată în conflict cu Constituția. Legiuitorul, conștient de faptul că reglementarea va deveni nulă de drept de la o anumită dată, are posibilitatea să dezbată și să redacteze în avans toate aceste modificări. Curtea Constituțională poate amâna publicarea oficială a deciziei atunci când este necesar să i se acorde legiuitorului un anumită răgaz pentru a elimina lacunele ce s-ar ivi în situația că decizia Curții Constituționale s-ar publica oficial imediat după pronunțarea Curții Constituționale în ședință publică, ceea ce ar constitui premisa negării anumitor valori apărute și protejate de Constituție. Această amânare a publicării oficiale a deciziei Curții Constituționale este o prezumție care rezultă din Constituție, în scopul evitării producerii anumitor efecte, defavorabile atât pentru societate și pentru stat, cât și în privința drepturilor și libertăților omului, efecte ce ar putea surveni dacă decizia Curții Constituționale s-ar publica oficial imediat după pronunțare și dacă ea ar intra în vigoare în aceeași zi în care a fost publicată oficial (deciziile Curții Constituționale din 19 ianuarie 2005 și 23 august 2005). Astfel, ținând cont de faptul că pentru a elimina unele lacune este nevoie în mod obiectiv de un interval mai mare decât cel prevăzut în cadrul procedurii ordinare, de asemenea pentru a evita situații care, în esență, ar putea perturba guvernarea sau care ar putea afecta negativ anumite valori apărute și protejate de Constituție, ori care ar necesita cheltuieli deosebit de mari de la bugetul de stat, legiuitorului i se acordă mai mult timp pentru a putea examina și amenda reglementarea legală declarată neconstituțională. Nu o singură dată Curtea Constituțională a amânat publicarea oficială a deciziei sale. Un exemplu este decizia din 23 august 2005 (în acest caz, Curtea Constituțională, examinând constituționalitatea legii privind reconstituirea dreptului de proprietate al cetățenilor asupra imobilelor existente, a constatat că dispozițiile care reglementează plata de despăgubiri pentru proprietățile deținute anterior contravin Constituției) întrucât a stabilit că punerea în aplicare a acestei decizii depinde de modul de formare a bugetului de stat, cu redistribuirea corespunzătoare a resurselor financiare ale statului, iar în cazul în care decizia s-ar fi publicat de îndată, s-ar fi putut ivi o serie de incertitudini și lacune în reglementarea legislativă a dreptului de proprietate asupra bunurilor existente, în urma cărora însăși reconstituirea dreptului de proprietate asupra bunurilor existente ar fi fost afectată sau chiar temporar blocată, statul nemaifiind astfel în măsură să-și îndeplinească obligațiile asumate în mod corespunzător și la termen. Recent, Curtea Constituțională a amânat publicarea oficială a deciziei pronunțate la 29 iunie 2010, într-o cauză în care au fost declarate neconstituționale dispozițiile care reglementează calcularea și plata pensiilor de stat ale judecătorilor. Curtea a amânat publicarea oficială a deciziei cu aproape o jumătate de an, observând că, în cazul în care decizia s-ar publica oficial imediat după pronunțarea sa în ședință publică, s-ar naște un vid în ceea ce privește modul de reglementare a pensiei de stat pentru judecători, care în esență ar perturba acordarea acestor pensii.

Obligația legiuitorului de a corecta un act juridic se naște nu numai după ce Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea anumitor dispoziții, ci și după aceasta a stabilit că actul contravine Constituției întrucât nu a stabilit reglementarea legală care, având în vedere imperativele de coerență și uniformitate internă a sistemului juridic, astfel cum rezultă din Constituție și ținând cont de conținutul

acestor relații sociale, trebuie stabilită cu exactitate în cuprinsul aceluși act, cerință care este impusă de Constituție (sau de orice alt act de rang superior în raport de care se cercetează conformitatea). Într-un asemenea caz de omisiune legislativă, Curtea Constituțională a subliniat că o atare situație constituie întotdeauna consecința unei acțiuni (nu însă a unei inacțiuni) a subiectului emitent al respectivului act, prin urmare acesta este dator să procedeze de îndată la remedierea situației.

Mai trebuie precizat faptul că atunci când Curtea Constituțională pronunță o decizie prin care declară o normă juridică ca fiind contrară Constituției nu în întregul său, ci numai parțial, subiectul de legiferare nici nu trebuie întotdeauna să amendeze respectivul act (sau o parte a lui), aceasta deoarece din conținutul normativ al dispoziției se elimină numai o parte, restul rămânând în sistemul de drept, în vreme ce aplicarea dispoziției poate continua în măsura în care nu vine în conflict cu Constituția.⁶ Cu toate acestea, de cele mai multe ori este oportun și de dorit ca norma juridică să fie corectată, din rațiuni ce țin de claritatea ei juridică și de acuratețe, prin punerea sa în acord cu interpretarea dispozițiilor prezentate în decizia Curții Constituționale, deși acest lucru nu este obligatoriu atunci când, chiar și după restrângerea conținutului normativ, legiuitorul consideră că norma continuă să reflecte intenția sa și că, aplicată doar în măsura în care nu contravine Constituției, ea reglementează în mod corespunzător raporturile juridice pentru care a fost proiectată.

Analizând situația statistică a cazurilor soluționate de Curtea Constituțională a Republicii Lituania până în luna septembrie 2010, reiese că din cele 144 de decizii prin care s-a constatat neconstituționalitatea unor acte juridice, 70 % au fost puse în aplicare. Trebuie însă precizat că aici sunt incluse și deciziile Curții pentru care nu s-a împlinit încă termenul de un an și jumătate de la pronunțare. Prin urmare se poate afirma că executarea deciziilor Curții Constituționale din Lituania se face cu destul succes.

6. b) Parlamentul poate invalida decizia curții constituționale: precizați în ce condiții.

Alineatul 2 al Articolului 107 din Constituție prevede că deciziile (privind constituționalitatea actelor juridice, hotărârile și concluziile) Curții Constituționale prin care aceasta se pronunță asupra chestiunilor stabilite în competența sa de Constituție sunt definitive și nu pot face obiect de recurs. Alineatul 2 al articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională consacră obligativitatea generală a actelor Curții Constituționale: ele sunt obligatorii pentru toate instituțiile de stat, instanțele judecătorești, organizații, întreprinderi ori agenți economici, precum și pentru toți funcționarii și persoanele private. Actele Curții Constituționale publicate oficial trebuie executate de îndată. Toate subiectele de drept, inclusiv legislativul, sunt ținute

---

⁶ Staugaitytė V.: Konstitucinio Teismo nutarimų tipai ir jų poveikio teisės sistemai bei teisės taikymo praktikai ypatumai [Tipurile de decizii ale Curții Constituționale și particularitățile efectelor acestora asupra sistemului juridic și în practica de aplicare a dreptului // Konstitucinė jurisprudencija, 2007, No. 4, pp. 254-281.

de deciziile pronunțate anterior de Curtea Constituțională. Prerogativa Curții Constituționale de a declara un act juridic sau parte din acesta ca fiind neconstituțional nu poate fi anulată prin adoptarea repetată a unui act juridic similar (alin. 5 al articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională).

Astfel, parlamentul, ca orice altă instituție a statului, nu poate invalida sub nicio formă o decizie a Curții Constituționale. Principiul obligativității generale obligă parlamentul, precum și toate celelalte subiecte de drept, la executarea de îndată a deciziei Curții Constituționale (cu excepția cazului când s-a dispus altfel prin însăși decizia pronunțată) și nu-i dă dreptul parlamentului să eludeze decizia Curții Constituționale, prin adoptarea în mod repetat a unui act juridic (a unei părți din acesta) cu un conținut identic.

7. Există mecanisme de cooperare instituționalizată între Curtea Constituțională și alte organe? Dacă da, care este natura acestor contacte / ce funcții și prerogative se exercită de ambele părți?

Legislația nu prevede mecanisme oficiale de cooperare instituționalizată între Curtea Constituțională și alte organe. Cu toate acestea, în unele situații, ocazionale, pot exista legături inter-instituționale neoficiale.

II. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR JURIDICE DE NATURĂ ORGANICĂ DE CĂTRE CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În orice democrație constituțională, controlul instituțiilor statului reprezintă piatra de temelie în ceea ce privește prevenirea abuzului de putere, a tentativelor de extindere a competențelor în dauna altei instituții și a plasării interesului instituțional mai presus de drepturile și libertățile omului. Prin urmare, relația Curții Constituționale cu autoritățile de stat se relevă nu numai prin atribuțiile ce-i sunt încredințate, de verificare a conformității actelor juridice adoptate cu legea supremă a țării, Constituția, ci și prin rolul Curții Constituționale de a menține echilibrul între puterile statului și de a veghea ca autoritățile publice să-și îndeplinească funcțiile în limitele încredințate. Constituția stabilește pentru fiecare autoritate a statului competența corespunzătoare scopului său, conținutul concret al acestei competențe depinzând de locul autorității respective în sistemul general al puterilor statului și raporturile cu celelalte puteri, de poziționarea sa între celelalte autorități ale statului, precum și de relația între competențele sale și cele atribuite altor autorități. Odată ce competențele concrete ale puterilor în stat sunt direct stabilite în Constituție, atunci o instituție a puterii de stat nu poate prelua competențele alteia, nu le poate transfera și nici nu le poate abandona; aceste puteri nu pot fi modificate sau limitate prin intermediul unei legi (între altele, deciziile Curții Constituționale din 23 august 2005, 6 iunie 2006 și 2 martie 2009).

Autonomia autorităților de stat și separarea funcțiilor acestora nu înseamnă însă că între ele nu există legături. Modelul de reciprocitate între puterile statului pe care îl consacră Constituția se definește și prin controlul reciproc și echilibrul puterilor în stat (autorităților acestora), care nu permite ca una dintre puteri să domine asupra celeilalte (celorlalte), dar și prin cooperarea acestora, desigur, fără a depăși limitele stabilite de Constituție – fără a interveni în exercitarea competențelor celorlalte puteri în stat (decizia Curții Constituționale din 9 mai 2006). Curtea Constituțională a precizat că, în realizarea sarcinilor generale și a funcțiilor statului, activitățile autorităților publice sunt bazate pe cooperare, prin urmare, relațiile dintre acestea urmează a fi definite drept un parteneriat inter-funcțional (decizia Curții Constituționale din 10 ianuarie 1998). Or, acolo unde autoritățile de stat interacționează sunt inevitabile anumite conflicte reciproce. Astfel de litigii pot fi influențate de împrejurarea că în diferite autorități publice sunt reprezentate opinii politice diferite, de lipsa de abilități în căutarea unui compromis, ori de interpretările uneori ambigue și divergente date normelor prevăzute în Constituție, cât privește definirea principalelor trăsături ale funcționării autorităților statului. Curtea Constituțională, asigurând supremația Constituției în cadrul sistemului juridic, îndeplinește și un rol aparte, de veghe, care să asigure funcționarea corespunzătoare a puterilor statului. Problemele legate de atribuțiile autorităților publice, departajarea competențelor între Guvern și Seimas, între Seimas și Președintele Republicii,

raporturile între acestea, revin adeseori în atenția Curții Constituționale în cursul examinării cererilor cu care este sesizată.

1. Care sunt trăsăturile conținutului conflictului juridic de natură constituțională dintre autoritățile publice?

În sistemul de drept din Lituania nu se utilizează noțiunea de "litigii organice" (în franceză – *conflits juridiques de nature organique*). Așadar, nu există o procedură aplicabilă stabilită pentru judecarea unor astfel de litigii, nu există subiecte anume prevăzute, care să poată fi părți implicate în conflict, prin urmare descrierea trăsăturilor unor asemenea litigii nu este o sarcină ușoară. Cu toate acestea, ar fi greșită afirmația că în Lituania astfel de litigii nu sunt deloc soluționate. Deși prevederile Constituției referitoare la competența Curții Constituționale nu consacră în mod expres puteri ale Curții Constituționale de a soluționa litigii referitoare la competența autorităților de stat, Curtea Constituțională a trebuit nu o singură dată să examineze problemele complexe ale raporturilor între autoritățile de stat, cu ocazia exercitării competenței sale de bază – controlul de constituționalitate (legalitate) asupra actelor juridice.

Astfel de conflicte constituționale sunt cel mai adesea legate de delimitarea competențelor autorităților de stat și de punerea în aplicare a prerogativelor lor, cu respectarea limitelor definite prin Constituție. Caracterul cazurilor în care urmează a fi soluționate litigiile dintre autoritățile statului va depinde de autorul sesizării care, prin cererea adresată Curții Constituționale, formulează limitele și întinderea obiectului cererii sale și ridică anumite chestiuni concrete. Analizând cererile primite de Curtea Constituțională, este clar că în unele cazuri se formulează o cerere concretă, indicându-se nu doar articolele din Constituție, ci și unele aspecte ale reglementării constituționale care ar trebui dezlegate în cursul examinării cauzei, în vreme ce în alte cazuri cererea este ceva mai abstractă, prin aceea că ridică o problemă, dar lasă la latitudinea Curții Constituționale să găsească soluția.

Majoritatea conflictelor dintre autorități soluționate de Curtea Constituțională privesc interpretarea și aplicarea principiului constituțional al separației puterilor în stat. Sunt cererile prin care se solicită examinarea constituționalității actelor juridice în care se stabilesc atribuțiile instituțiilor statului și se reglementează raporturile dintre acestea, principiu care poate fi indicat direct sau implicit. În mod evident, soluționarea litigiului apărut între instituții și găsirea unui răspuns la problemele care au dat naștere dezacordului este posibilă numai în cadrul structurii constituționale de puteri în stat, prin urmare esența, punctul de plecare îl constituie principiul constituțional al separației puterilor.

Destul de frecvent aceste conflicte între instituțiile statului au caracter politic datorită prezenței diferitelor forțe politice în instituțiile separate. Sesizarea Curții Constituționale cu astfel de cereri este uneori folosită ca instrument juridic într-o luptă

politică, de exemplu atunci când opoziția încearcă să dovedească faptul că forțele de la putere adoptă acte contrare normelor constituționale sau când încearcă să preîntâmpine adoptarea anumitor decizii. Dacă o asemenea dispută se justifică prin argumente juridice și se trimite la Curtea Constituțională, atunci el devine un conflict juridic, ceea ce asigură preeminența dreptului în guvernare. Faptul că o dispută politică devine un conflict juridic este o garanție că relațiile inter-instituționale nu vor ajunge într-un punct mort, în care instituțiile situate pe poziții opuse să-și rezolve litigiile recurgând la orice fel de măsuri.⁷

2. Dacă instanța de contencios constituțional are competența soluționării acestor conflicte.

După cum s-a amintit, Articolele 102 și 105 din Constituție, care definesc competența Curții Constituționale și atribuțiile de control de constituționalitate asupra actelor juridice, nu menționează și atribuții de rezolvare a litigiilor organice. O atare competență nu este prevăzută nici de Legea privind Curtea Constituțională. Nici Constituția, nici legea proprie nu prevăd o procedură specială pentru cazurile în care Curtea Constituțională examinează problemele legate de atribuțiile instituțiilor statului, stabilirea limitelor acestora, precum și raporturile dintre autorități. Sistemul juridic lituanian a consacrat o Curte Constituțională concepută a fi principalul gardian al Constituției, dar nu și arbitru al litigiilor între autoritățile publice. Cu toate acestea, chiar și când asigură supremația Constituției în sistemul juridic, Curtea nu se poate sustrage soluționării litigiilor survenite între instituțiile a căror activitate este reglementată în baza normelor stabilite prin Constituție.

În Lituania, aceste litigii sunt soluționate în cadrul controlului privind conformitatea actelor juridice concrete cu Constituția și legile. Într-un sens larg, Curtea Constituțională rezolvă problemele referitoare la atributele de putere și funcționarea autorităților statului în fiecare cauză examinată, întrucât orice decizie pronunțată de Curtea Constituțională se leagă de chestiunea limitelor puterii – toate deciziile stabilind limitele de competență ale instituției care a adoptat un act concret, mai precis, toate deciziile exercită o influență directă asupra funcțiilor îndeplinite de către autoritățile statului; în sens restrâns, Curtea Constituțională asigură limitele de funcționare constituțională a autorităților cu prilejul examinării cazurilor în care hotărăște dacă actul juridic contestat (o parte a acestuia) este sau nu în conformitate cu prevederile Constituției prin care se stabilesc organizarea, funcționarea și interacțiunea autorităților de stat.⁸ În aceste cazuri se cercetează în mod direct proporția în care autorităților le-au fost stabilite atribuții și dacă limitele împuternicirii sunt fixate echitabil. Ca atare, conținutul litigiului, delimitarea domeniului reglementat de Constituție permit fi Curții Constituționale să-și afirme activitatea de protecție a competenței autorităților publice.

---

7 Jarašiūnas E.: Valstybės valdžios institucijų santykiai ir Konstitucinis Teismas [Curtea Constituțională și raporturile între autoritățile statului]. Vilnius: TIC, 2003, p. 176.

8 Ibid., p. 58.

De fapt, nu prezintă importanță dacă litigiile între autorități referitoare la atribuții și competență intră sau nu din punct de vedere formal sub jurisdicția Curții Constituționale. În fiecare situație se urmărește același obiectiv – funcționarea modelului puterii de stat consacrat de Constituție și echilibrul constituțional dintre instituții.

3. Care sunt autoritățile publice între care pot apărea astfel de conflicte?

A se vedea răspunsurile la pct.4 din prezenta secțiune.

4. Actele juridice, faptele sau acțiunile ce pot genera astfel de conflicte: sunt ele legate doar de conflictele de competență sau implică și cazurile când o autoritate publică poate contesta constituționalitatea unui act emis de o altă autoritate publică? Dacă instanța dvs. de control constituțional a soluționat astfel de conflicte. Exemplificați.

În Lituania, Curtea Constituțională examinează conflictele dintre autorități verificând dacă sunt sau nu conforme Constituției și / sau legilor actele care stabilesc într-o manieră ambiguă competențele autorităților de stat, limitele lor, funcțiile îndeplinite, interacțiunea dintre instituții sau actele juridice din care rezultă modul în care instituțiile au uzitat de atributele cu care sunt învestite și dacă au acționat în limitele competenței lor (de exemplu, Legea Autonomiei Locale care definește repartizarea competențelor între puterea de stat și autoritățile locale, Legea privind Guvernul etc.). Cu privire la aceste acte juridice, Curtea Constituțională poate fi sesizată atât de autoritățile cu comandă politică, cât și de către instanțe, cu prilejul judecării cauzelor concrete. Scopul principal al Curții Constituționale în acest caz va fi cercetarea constituționalității actului juridic contestat, soluționarea propriu-zisă a litigiului privind limitele de competență sau depășirea atribuțiilor fiind consecința unui astfel de examen.

Sunt destul de frecvente și situațiile când, în apărarea intereselor de stat sau publice, o anumită autoritate sesizează Curtea Constituțională ca urmare a faptului că, din numite motive (depășirea atribuțiilor, ingerința în competența unei alte autorități) există dubii cu privire la constituționalitatea unui act juridic adoptat de o altă autoritate, cu toate că asemenea cereri nu poartă direct denumirea de „conflicte instituționale reciproce”. Astfel, Curtea Constituțională a primit câteva cereri din partea Seimas sau a unor grupuri de membri ai Seimas prin care se solicita examinarea legalității unei hotărâri adoptate de Guvern (de exemplu, unul din recente cazuri de control constituțional a fost inițiat de Seimas care a solicitat examinarea constituționalității hotărârilor de Guvern "Cu privire la aprobarea proiectului de Acord pentru achiziționarea și vânzarea a 34 % din acțiunile (aflate în proprietatea statului) de către Societatea pe acțiuni "Lietuvos dujos", a anexelor la acord, precum și a proiectului de acord de acționariat" și "Cu privire la proiectul de suplimentare a Acordului pe termen lung privind aprovizionarea cu gaz încheiat între Societatea pe

acțiuni "Lietuvos dujos" și Compania publică 'Gazprom'; decizia Curții Constituționale din 26 februarie 2010) sau a conformității unui decret al Președintelui Republicii cu Constituția și / sau legile (de exemplu, urmare a cererii unui grup de membri ai Seimas s-a examinat legalitatea decretului Președintelui Republicii "Cu privire la acordarea de ordine și medalii ale statului lituanian către cetățeni ai Republicii Lituania și cetățeni ai unor state străine, cu ocazia Zilei de Stat (Încoronarea regelui Mindaugas al Lituaniei)"; decizia Curții Constituționale din 7 septembrie 2010). Asemenea cereri nu sunt totuși frecvente: pe parcursul întregii perioade de activitate a Curții Constituționale au fost primite doar 4 cereri ale plenului Seimas, referitoare la constituționalitatea actelor Președintelui Republicii, respectiv 3 cereri privind legalitatea actelor juridice adoptate de Guvern. Actele Guvernului sunt însă mai frecvent contestate la Curtea Constituțională de către grupuri de membri ai Seimas întrucât, potrivit Constituției, dreptul de a sesiza Curtea Constituțională îl au și un număr de cel puțin 1/5 din membrii Seimas (în total fiind primite 45 astfel de cereri). Guvernul contestă legile și alte acte adoptate de Seimas, iar Președintele Republicii contestă actele emise de Guvern în rare cazuri (în total, s-au primit 2 cereri din partea Președintelui Republicii și 3 din partea Guvernului).

Deciziile de speță ale Curții Constituționale au relevat diverse aspecte legate de constituționalitatea competențelor Parlamentului, Președintelui Republicii sau Guvernului, funcțiile îndeplinite de aceste instituții și modul de reglementare a raporturilor dintre acestea. Atunci când litigiile dintre autoritățile statului sunt rezolvate în mod indirect, jurisprudența Curții Constituționale referitoare la constituționalitatea respectivelor acte juridice se constituie în doctrina care guvernează relațiile reciproce, prin:

- precizarea formei de guvernământ căreia trebuie să-i fie circumscris modelul de structură a instituțiilor supreme în stat și relațiilor dintre acestea: de exemplu, în decizia sa din 10 ianuarie 1998, Curtea Constituțională, examinând, la sesizarea Guvernului, constituționalitatea unei rezoluții adoptate de Seimas, prin care se aprobase Programul de guvernare pentru 1997-2000, preciza: "potrivit competențelor instituționale stabilite de Constituția Republicii Lituania, forma de guvernământ în Lituania este republica parlamentară. Totodată, trebuie observat că forma de guvernământ a statului nostru se caracterizează și prin anumite trăsături specifice unei republici semi-prezidențiale. Acest lucru se reflectă în competențele Seimas, ale șefului statului – Președintele Republicii – și ale Guvernului, precum și în modul în care este așezată, din punct de vedere juridic, interacțiunea lor reciprocă. În sistemul constituțional lituanian s-a stabilit principiul răspunderii Guvernului în fața Seimas, ceea ce determină modalitatea de formare a Guvernului";

- definirea principiilor de interacțiune dintre instituții: de exemplu, în aceeași decizie din 10 ianuarie 1998, Curtea Constituțională constata că "În îndeplinirea sarcinilor generale și a funcțiilor statului, activitățile autorităților se bazează pe cooperare, prin urmare, raporturile dintre ele urmează a fi definite ca parteneriat inter-funcțional. Una dintre modalitățile de asigurare a cooperării între instituțiile statului

este principiul responsabilității Guvernului în fața Parlamentului, care este consacrat de constituțiile din majoritatea statelor europene”;

- stabilirea limitelor de competență a instituțiilor statului: de exemplu, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că în Lituania nu este permisă delegarea legislativă, iar Guvernul nu are dreptul să adopte legi, ci doar acte juridice de rang inferior legii; că sunt interzise transferul, preluarea sau renunțarea la prerogativele de autoritate de stat care au fost direct stabilite în Constituție și că este interzisă limitarea sau modificarea lor prin intermediul unor legi sau altor acte juridice, cu excepția revizuirii Constituției însăși;

- delimitarea competențelor Seimas și Guvernului în formarea și executarea bugetului de stat: de exemplu, în decizia din 14 ianuarie 2002 s-a statuat că, la elaborarea (formarea) bugetului de stat, precum și la dezbaterile și aprobarea acestuia, competențele Seimas, ca organ legislativ și competențele Guvernului, ca organ executiv sunt separate: astfel, elaborarea (formarea) proiectului bugetului de stat constituie dreptul și obligația exclusivă a Guvernului, în vreme ce numai Seimas are competența de a examina proiectul bugetului de stat prezentat de Guvern, pe care să-l aprobe prin lege; actele emise de organele executive pot viza doar executarea bugetului de stat, fără a putea concura cu legea bugetului de stat, nemaivorbind de modificarea acesteia;

- interpretarea competențelor Guvernului și Președintelui Republicii în domeniul politicii externe: de exemplu, prin decizia din 17 octombrie 1995 s-a constatat că nu numai Președintele Republicii, ci și Guvernul sunt autorizate în concret să încheie tratate internaționale, întrucât în absența lor ar fi imposibil de pus în practică politica externă; cu toate acestea, numai Președintele Republicii are dreptul să supună tratatele internaționale ratificării de către Seimas și numai tratatele ratificate au putere de lege în sistemul juridic al statului;

- definirea puterilor legislativă și judiciară în cursul efectuării procedurii de punere sub acuzare (*impeachment*): prin încheierea din 31 martie 2004 s-a statuat că numai Curtea Constituțională poate decide dacă acțiunile concrete ale persoanei având calitate oficială, față de care s-a inițiat procedura de punere sub acuzare, constituie grave încălcări ale Constituției, în vreme ce prerogativa de a decide asupra revocării mandatului sau a eliberării sale din funcție aparține Seimas;

- în fine, delimitarea atribuțiilor instituțiilor statului și ale autorităților locale: de exemplu, prin decizia din 24 decembrie 2002 s-a statuat că în Lituania se disting două sisteme de autoritate publică: guvernarea de stat și autonomia locală; funcțiile atribuite municipalităților prin Constituție nu pot fi îngădite de către instituțiile de stat.

Unul dintre exemplele cele mai notabile ale jurisprudenței Curții Constituționale, care a fost citat de mai multe ori în acest raport și care a stârnit o serie de discuții între specialiști, referitor la conflictele între autoritățile statului, este decizia Curții Constituționale din 10 ianuarie 1998. Curtea Constituțională a fost sesizată cu cererea de examinare a rezoluției prin care Seimas a aprobat Programul de guvernare, dacă aceasta contravenea Constituției întrucât fusese aprobat un Program de guvernare în care activitățile Guvernului erau prevăzute până la încheierea mandatului Seimas, nu însă și până la expirarea mandatului de Președinte al Republicii, chiar dacă, potrivit

Constituției, la alegerea noului Președinte al Republicii, Guvernul în exercițiu își restituie mandatul președintelui nou ales. Rămânând un arbitru imparțial în disputa aflată la intersecția intereselor instituțiilor statului și analizând reglementarea juridică a raporturilor existente în formarea Guvernului, Curtea Constituțională a definit limitele de competență ale legislativului și executivului în procesul de formare a Guvernului. În acest caz de justiție constituțională s-a pus problema dacă noul ales în funcția de șef al statului are dreptul să procedeze la o nouă candidatură de prim-ministru pe care să o prezinte aprobării de către Seimas. Curtea Constituțională a interpretat în sensul că, la noua alegere a Președintelui Republicii și după ce Guvernul își restituie mandatul, astfel cum se prevede la alineatul 4 al Articolului 92 din Constituție, Președintele, în încercarea de a verifica dacă actualul prim-ministru se bucură de încrederea Seimas, îi va prezenta Seimas aceeași candidatură a primului-ministru în funcție, aprobată anterior. Dacă Parlamentul confirmă încrederea acordată actualului prim-ministru, Guvernul își continuă activitățile, fără a mai fi desemnat un nou prim-ministru. Curtea a subliniat că în procesul de formare a Guvernului iau parte două subiecte de drept: Președintele Republicii, care înaintează Seimas candidatura primului-ministru, respectiv Seimas, care aprobă candidatura și programul de guvernare. În consecință, la expirarea mandatului unuia dintre subiectele care participă la formarea Guvernului, Guvernul însuși urmează să-și depună mandatul. Totodată, Curtea a interpretat că, potrivit normelor prevăzute de Constituție, influența acestor subiecte în formarea Guvernului are semnificații diferite. Președintele Republicii selectează candidaturile pentru primul-ministru și miniștri, în vreme ce Seimas, prin aprobarea programului de guvernare, îi acordă Guvernului competența de a acționa. Prin urmare, după ce Seimas și-a încheiat mandatul, se va forma un nou guvern al cărui program trebuie acceptat de către noul Seimas. Estimp, după alegerea noului Președinte al Republicii, Guvernul care continuă să se bucure de încrederea Seimas poate rămâne în funcție, câtă vreme restituirea mandatului Guvernului către Președintele nou ales al Republicii îi conferă acestuia doar dreptul de a verifica dacă Seimas continuă să aibă încredere în Guvernul existent, dar nu să numească un nou prim-ministru. Președintele Republicii exercită o anumită influență în ceea ce privește componența Guvernului, dar el nu poate decide dacă un astfel de Guvern poate acționa sau nu, acest lucru fiind prevăzut în Constituție.⁹ Mai mult, Constituția nu prevede că în cazul alegerii unui nou Președinte al Republicii, Guvernul trebuie să demisioneze, lucru care nu este valabil și după alegerea noului Seimas. Curtea Constituțională a decis că acest mod de așezare constituțională a puterilor și a relațiilor reciproce între instituțiile statului în formarea Guvernului reflectă principiul separației și echilibrului între puterile statului, precum și modelul de guvernare parlamentară în care se înscrie Republica Lituania. În acest caz, decizia Curții Constituționale prin care s-a stabilit că rezoluția Seimas nu a contravenit Constituției a jucat un rol auxiliar, "de sprijin", în contextul interpretării atribuțiilor instituțiilor statului.¹⁰

9 Sinkevičius V.: Vyriausybės įgaliojimų gražinimo išrinkus Respublikos Prezidentą konstitucinė doktrina: kai kurie argumentavimo aspektai [Doctrina constituțională a restituirii mandatului de către Guvern cu ocazia alegerii Președintelui Republicii: aspecte extrase din considerente] // Jurisprudencija, 2009, t. 4 (118), p. 69.

10 Kūris E.: Politinių klausimų jurisprudencija ir Konstitucinio Teismo obiter dicta: Lietuvos

În plus, se cuvine a menționa bine-cunoscutul caz de punere sub acuzare a Președintelui Republicii când, la data de 31 martie 2004, Curtea Constituțională își prezenta concluziile în legătură cu constituționalitatea acțiunilor Președintelui Republicii. În acest caz, Curtea Constituțională nu a avut a se pronunța doar asupra conflictului dintre instituțiile statului – Seimas și Președintele Republicii; examinând acțiunile Președintelui Republicii, a făcut uz de posibilitatea de a interpreta prevederi ale Constituției prin care să delimiteze competențele Seimas, ca instituție legislativă, de cele ale Curții Constituționale, ca instituție a sistemului judiciar, în cadrul procedurii de *impeachment*. În speță, Curtea Constituțională a subliniat că, deși punerea sub acuzare este o procedură parlamentară specială, ambele instituții – Seimas și Curtea Constituțională – se bucură de competențe în cadrul procedurii. Odată declanșată procedura de *impeachment*, Seimas are obligația de a sesiza Curtea Constituțională, întrucât numai aceasta poate decide dacă prin acțiunile concrete ale persoanei cu calitate oficială în stat au fost aduse grave încălcări Constituției. Cu toate acestea, Curtea Constituțională, chiar și în cazul constatării unor grave încălcări ale Constituției, nu poate decide destituirea din funcție, lucru care îi revine Seimas după primirea concluziilor Curții Constituționale. După cum se menționa în concluziile Curții Constituționale, atunci când decide cu privire la demiterea Președintelui Republicii, Seimas nu poate tăgădui, modifica ori pune în discuție concluziile Curții Constituționale; încheierea Curții Constituționale prin care aceasta concluzionează că acțiunile concrete ale Președintelui Republicii sunt în conflict (sau nu sunt în conflict) cu Constituția este obligatorie pentru Seimas sub aspectul că, potrivit Constituției, Seimas nu se bucură de prerogativa de a decide cu privire la temeinicia și legalitatea concluziilor Curții Constituționale – iar faptul juridic dacă acțiunile Președintelui Republicii sunt în conflict (sau nu sunt în conflict) cu Constituția va fi stabilit numai de către Curtea Constituțională. Potrivit E. Jarašiūnas, fost judecător al Curții Constituționale, această concluzie a Curții Constituționale a dat expresie eforturilor de a consolida elementul juridic și de a releva semnificația statului de drept în procedura de *impeachment*.¹¹

5. Care sunt titularii dreptului de a sesiza instanța constituțională în vederea soluționării unui asemenea conflict?

Titularii dreptului de sesizare a Curții Constituționale în vederea examinării constituționalității unui act juridic sunt prevăzuți la Articolul 106 din Constituție. Guvernul, un număr de cel puțin 1/5 din membrii Seimas, precum și instanțele judecătorești pot sesiza Curtea Constituțională în legătură cu constituționalitatea

---

Respublikos Prezidento institucija pagal Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimą [Jurisprudența în materia chestiunilor de ordin politic și Obiter Dicta ale Curții Constituționale: Instituția Președintelui Republicii Lituania, potrivit deciziei Curții Constituționale din 10 ianuarie 1998] // Politologija, 1998, t. 1, pp. 3-94.

11 Jarašiūnas E.: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkaltą: kelios aktualios problemos [Curtea Constituțională a Republicii Lituania și punerea sub acuzare a demnitarilor cu înalte funcții de stat: probleme de impact] // Jurisprudencija. 2006, t. 2 (80), pp. 34-48.

legilor și a altor acte adoptate de Seimas; un număr de cel puțin 1/5 din membrii Seimas, precum și instanțele judecătorești pot sesiza Curtea Constituțională în legătură cu constituționalitatea și legalitatea actelor Președintelui Republicii; un număr de cel puțin 1/5 din membrii Seimas, Președintele Republicii, precum și instanțele judecătorești pot sesiza Curtea Constituțională în legătură cu constituționalitatea și legalitatea actelor Guvernului. Deși aceste prevederi constituționale nu cuprind o mențiune directă în sensul că și Seimas, în ansamblu, ca instituție, poate sesiza Curtea Constituțională, o atare concluzie se desprinde din interpretarea sistematică a dispozițiilor Constituției, *inter alia* a alineatului 4 al Articolului 106 din Constituție, în care se prevede că rezoluția Seimas prin care se solicită examinarea constituționalității unui act îi suspendă acestuia valabilitatea. Rezultă astfel, dincolo de orice dubiu, că și Seimas *in corpore* este îndrituit să sesizeze Curtea Constituțională.

S-a arătat deja că în Constituție nu există o prevedere expresă potrivit căreia Curtea Constituțională examinează litigiile dintre instituțiile statului; și nici nu prevede o procedură specială pentru examinarea unor asemenea litigii sau un cerc de subiecte care să poată declanșa procedura în fața Curții Constituționale pentru soluționarea acestora. Însă oricare dintre subiectele de drept prevăzute în Articolul 106 din Constituție poate, prin cererea de sesizare, să ridice și problema cercetării și evaluării unui asemenea conflict, căreia i se răspunde prin verificarea conformității unui act juridic concret cu Constituția și/sau legile.

6. Care este procedura de soluționare a unui astfel de conflict?

După cum s-a menționat, nici Constituția, nici Legea privind Curtea Constituțională nu prevăd o procedură specială pentru examinarea litigiilor dintre instituțiile statului. Acestea se judecă potrivit procedurii comune, de verificare a conformității unui act juridic concret cu Constituția și/sau legile.

7. Ce soluții pronunță instanța de contencios constituțional? Exemplificați.

Deoarece în Lituania litigiile dintre instituții se judecă în baza examinării constituționalității unui act juridic concret, Curtea Constituțională, în exercitarea controlului de constituționalitate, poate pronunța una din următoarele soluții: fie să declare că actul contestat (ori o parte din acesta) este contrar Constituției, fie să constate că nu este. Soluționarea conflictului dintre instituții ale statului nu reprezintă un scop în sine pentru Curtea Constituțională în acea cauză, ci este mai curând o consecință. În mod repetat Curtea Constituțională a subliniat că deciziile Curții Constituționale constituie un tot inseparabil și că dispozitivul deciziei se întemeiază pe argumentația reținută în considerente. De și mai multe ori, dezlegarea problemei care a provocat apariția conflictului între instituții poate fi regăsită în considerentele deciziei Curții Constituționale.

Atunci când ia în considerare cazurile în care se ridică problema raporturilor dintre instituțiile statului, Curtea Constituțională caută să departajeze funcțiile specifice unei instituții concrete, astfel încât să poată delimita clar atribuțiile fiecărei instituții, să definească domeniul prerogativelor și obligațiilor prevăzute de Constituție și de lege, și să descrie cu exactitate mecanismul interrelațional al instituțiilor statului. În speță, Curtea Constituțională hotărăște în problema dacă au fost încălcate limitele de competență ale respectivelor instituții, astfel cum sunt stabilite de Constituție. Prin decizia pronunțată, Curtea constată frecvent că s-au încălcat principiul constituțional al statului de drept, principiul separației puterilor, precum și acele prevederi constituționale care definesc competența instituțiilor statului. Spre exemplu, într-una din cele mai recente decizii ale Curții Constituționale, din 7 septembrie 2010, referitoare la instituirea unor distincții de stat, Curtea Constituțională, examinând constituționalitatea decretului Președintelui Republicii, a delimitat competențele Seimas, respectiv ale Președintelui în materia acordării distincțiilor de stat și a stabilit că legea care reglementează acordarea distincțiilor, în măsura în care prevede că se acordă de către Prezidiul Parlamentului, contravine prevederilor pct. 22 de la Articolul 84 din Constituție, potrivit cărora Președintele Republicii conferă distincții de stat, ale alineatului 2 al Articolului 5 (puterea de stat este limitată prin Constituție), precum și principiului constituțional al statului de drept.

8. Modalități de îndeplinire a deciziei instanței constituționale: conduita autorităților publice vizate după soluționarea conflictului. Exemplificați.

Nu există o procedură specială prevăzută pentru ducerea la îndeplinire a deciziilor prin care Curtea Constituțională se pronunță asupra litigiilor dintre instituțiile statului. Asemenea decizii ale Curții Constituționale se execută conform procedurii comune: subiectul de drept al cărui act a fost declarat neconstituțional ia măsuri în vederea modificării reglementării cuprinse în respectivul act juridic acolo unde în decizia Curții Constituționale se solicită acest lucru. În funcție de amendamentele ce urmează a fi aduse pentru ameliorarea unui act juridic, ca urmare a deciziei Curții Constituționale, pot fi constituite grupuri de lucru și pot fi consultați specialiști din diverse domenii. În implementarea deciziei Curții Constituționale, actul juridic poate fi modificat, corectat sau completat, ori poate fi adoptat un nou act.

În situațiile în care Curtea Constituțională adoptă concluzii cu privire la chestiunile date în competența sa, Seimas are obligația ca, în baza concluziilor Curții Constituționale, să ia o hotărâre definitivă. De exemplu, în deja amintitul caz al procedurii de *impeachment* inițiată de Seimas împotriva Președintelui Republicii, după ce Curtea Constituțională a stabilit existența unor grave încălcări aduse Constituției prin acțiunile săvârșite de Președintele Republicii (concluziile Curții Constituționale din 31 martie 2004), la 6 aprilie 2004 Președintele Republicii a fost destituit de Seimas, care prin aceasta a dus la îndeplinire concluziile adoptate de Curtea Constituțională. Estimp, într-unul din cazurile cele mai recente, după ce Curtea Constituțională și-a adoptat concluziile în cadrul procedurii de *impeachment*

împotriva a doi membri ai Seimas, constatând că, prin acțiunile lor, aceștia au încălcat grav Constituția și jurământul de membru al Seimas (concluziile Curții Constituționale din 27 octombrie 2010), în ședința sa din 11 noiembrie 2010 Seimas, prin vot secret, a revocat mandatul unuia, nu însă și pe al celuilalt membru al Seimas, în ciuda faptului că și în cazul celui de-al doilea membru Curtea Constituțională constatare fapte ce contravin Constituției.

III. EXECUTAREA DECIZIILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

Deciziile motivate ale Curții Constituționale, prin care s-a verificat constituționalitatea unui act juridic, nu pot exista doar pe hârtie sau, în cel mai bun caz, în cadrul unor dezbateri științifice. Înainte de toate, jurisprudența constituțională este destinată lecturării și interpretării de către instanțele judecătorești și instituțiile legislativului, mai curând decât cercurilor academice, pentru a se evita existența în sistemul juridic al statului al unor acte juridice neconstituționale. Curtea Constituțională este împuternicită să declare actul atacat ca fiind contrar Constituției și, prin aceasta, să-l elimine din sistemul de drept; cu toate acestea, ea nu-l poate îndrepta, nu-i poate modifica prevederile eronate și nici nu-l poate abroga. Acest lucru ține de obligația organului care a adoptat actul juridic declarat neconstituțional.

Constituția nu prevede în mod direct mijloace juridice prin care instituțiile în cauză să fie obligate să pună de îndată în practică deciziile Curții Constituționale și care ar permite evitarea producerii unor lacune ale legii ori a altor efecte indezirabile ca urmare a eliminării abrupte a normelor neconstituționale din sistemul de drept.

Implementarea actelor definitive pronunțate de Curtea Constituțională, în special a celor prin care se constată neconstituționalitatea unui act juridic, depinde de data de la care acesta își va înceta efectele (valabilitatea). În Lituania, un act declarat neconstituțional nu mai poate fi aplicat (pierzându-și astfel forța juridică) de la data publicării oficiale a deciziei Curții Constituționale. Cu alte cuvinte, actele definitive ale Curții Constituționale referitoare la compatibilitatea unui act cu prevederile constituționale produc efecte doar pentru viitor (decizia Curții Constituționale din 13 mai 2003). Un asemenea sistem de control de constituționalitate este merit să întărească încrederea publicului în lege, oferindu-i sentimentul securității juridice și întreținându-i respectul față de sistemul juridic existent.¹² Într-adevăr, nu vorbim de o regulă cu valoare absolută: reglementarea declarată neconstituțională prin decizia Curții Constituționale nu se va mai aplica relațiilor sociale formate înainte de pronunțarea respectivei decizii odată ce instanțele de drept comun ori tribunalele specializate au fost sesizate cu un caz concret. O decizie a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unui act cu caracter individual trebuie să producă și efecte retroactive (de exemplu, decretul Președintelui privind acordarea cetățeniei, a se vedea decizia Curții Constituționale din 30 decembrie 2003 referitoare la constituționalitatea Decretului No. 40 din 11 aprilie 2003 al Președintelui Republicii Lituania “Cu privire la acordarea cetățeniei Republicii Lituania pe cale de excepție”, prin care s-a constatat neconstituționalitatea decretului Președintelui

---

12 Lapinskas K.: Konstitucinės priežiūros institucijų sprendimų realizavimo problemas [Probleme ale punerii în aplicare a deciziilor instituțiilor de control constituțional] // Konstitucinės priežiūros institucijų sprendimų teisinės prigimties, galių and realizavimo problemas [Probleme privind natura juridică, atribuțiile și punerea în aplicare a deciziilor organelor de control constituțional]. Vilnius, 1995, pp. 43-54.

Republicii, în măsura în care acesta acorda cetățenia Republicii Lituania, pe cale de excepție, lui Jurij Borisov, născut la 17 mai 1956 în Rusia și rezident în Lituania, decizie în baza căreia i s-a retras cetățenia acordată în mod ilegal).

De asemenea, se cuvine a preciza că actele definitive pronunțate de Curtea Constituțională prin care se constată că actul examinat nu contravine Constituției nu trebuie duse la îndeplinire într-un mod anume. Acestea pot fi tratate ca aflându-se “în curs de executare”.¹³ Pe de altă parte, nu trebuie ignorat faptul că actele definitive ale Curții Constituționale formează un întreg și că părțile lor constitutive sunt interdependente. În mai multe rânduri de Curtea Constituțională a statuat în sensul că “la adoptarea noii legislații, a modificărilor și completărilor aduse celei existente, precum și a altor acte juridice, instituțiile statului sunt ținute de concepția dată prevederilor Constituției și de celelalte argumente juridice expuse în considerentele deciziei Curții Constituționale” (deciziile Curții Constituționale din 30 mai 2003 și 19 ianuarie 2005, decizia din 20 septembrie 2005). Astfel, instituțiile statului și celelalte subiecte de drept sunt ținute nu numai de dispozitivul actelor definitive pronunțate de Curtea Constituțională, ci și de argumentația prezentată în motivare, precum și de interpretarea dată normelor constituționale în considerente.

1. Deciziile Curții Constituționale: a) sunt definitive;

Actele Curții Constituționale (deciziile privind constituționalitatea actelor juridice, concluziile și hotărârile) sunt **definitive și nu sunt supuse recursului** (alineatul 2 al Articolului 107 din Constituție). Curtea Constituțională a subliniat că dispoziția menționată se aplică cu privire la toate actele pronunțate de Curtea Constituțională în soluționarea unei cauze, fără excepție, adică actele finale ale Curții Constituționale sunt definitive și nu fac obiectul recursului, indiferent dacă Curtea Constituțională le-a pronunțat în cadrul controlului de constituționalitate, după ce a examinat conformitatea unui act juridic cu Constituția (ori cu un alt act de rang superior) sau după ce nu a examinat această conformitate, respingând sesizarea printr-o decizie motivată în mod corespunzător (în mod clar și rațional). Actele definitive ale Curții Constituționale nu pot fi revizuite, cu excepția cazurilor când necesitatea de le a revizui rezultă din înseși prevederile Constituției.

În interpretarea prevederii constituționale sus-amintite, în sensul că actele Curții Constituționale sunt definitive și nu sunt supuse unui recurs, Curtea Constituțională a statuat că, între altele, deciziile, concluziile și hotărârile Curții Constituționale prin care se soluționează o cauză, adică actele definitive ale Curții Constituționale sunt obligatorii pentru toate instituțiile statului, instanțele judecătorești, toate organizațiile,

---

13 Stačiokas S.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktų vykdymas ir jų poveikis teisinei sistemai [Executarea actelor Curții Constituționale a Republicii Lituania și impactul lor asupra sistemului de drept]. Material prezentat la cea de-a 10-a Conferință comună a Curții Constituționale a Republicii Lituania și a Tribunalului Constituțional al Republicii Polonia, Kaunas, 7–10 June 2006, pp. 39-58.

întreprinderile și entitățile, pentru toți funcționarii publici și orice cetățean, inclusiv pentru Curtea Constituțională însăși: actele definitive ale Curții Constituționale sunt obligatorii pentru Curtea Constituțională însăși, prin aceea că o restricționează în sensul că nu le poate modifica sau revizui decât acolo unde există temeuri constituționale (decizia Curții Constituționale din 28 martie 2006 și decizia din 21 noiembrie 2006). Nici un fel de evoluții în doctrina constituțională oficială – nici suplimentarea concepției date prevederilor Constituției prin acte ale Curții Constituționale pronunțate anterior, cu elemente noi (fragmente), nici reinterpretarea doctrinei constituționale oficiale, acolo unde i se aduc corecții – nu ar putea constitui motiv pentru revizuirea deciziilor, concluziilor sau hotărârilor prin care s-au soluționat respectivele cauze. Singurul motiv pentru care Curtea Constituțională își poate revizui un act definitiv, din proprie inițiativă, este faptul că s-au descoperit împrejurări noi, esențiale, care nu fuseseră cunoscute la data pronunțării Curții Constituționale.

Concluziile reprezintă o categorie distinctă de acte pronunțate de Curtea Constituțională, caracterizate prin anumite particularități. Curtea Constituțională adoptă concluzii cu privire la problemele atribuite în competența sa de Constituție, urmând ca o hotărâre finală, pe baza încheierii, să fie adoptată de Seimas. Faptul că aceste concluzii ale Curții Constituționale sunt definitive înseamnă că nici Seimas, adoptând hotărârea ce-i revine în competență, nici orice altă instituție a statului nu pot în vreun fel tăgădui, abroga sau modifica conținutul concluziilor Curții Constituționale, nici nu pot nega faptele fixate în respectiva cauză de justiție constituțională

b) pot fi recurate, situație în care se vor arăta titularii dreptului, termenele și procedura;

Deciziile Curții Constituționale sunt definitive și nu sunt supuse recursului (a se vedea răspunsul de mai sus).

c) produc efecte *erga omnes* ;

După cum s-a menționat, potrivit alineatului 1 al Articolului 107 din Constituție, o lege (sau o parte a acesteia) nu poate fi aplicată de la data promulgării oficiale a deciziei Curții Constituționale prin care legea în cauză (sau o parte a acesteia) este declarată neconstituțională.

Alineatul 2 al articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională prevede că deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii pentru toate instituțiile statului, instanțele judecătorești, pentru orice întreprinderi, instituții și organizații, precum și funcționari ori persoane particulare. Curtea Constituțională a subliniat în mod repetat obligativitatea generală a deciziilor sale. De asemenea, a accentuat faptul că modelul *erga omnes* de control constituțional este consacrat în Constituție, o decizie a Curții Constituționale producând efecte *erga omnes* asupra întregii practici de aplicare a actului examinat (a unei părți din acesta) (decizia Curții Constituționale din 28 martie

2006). În plus, Curtea Constituțională a statuat că "toate subiectele de drept, inclusiv legiuitorul, sunt ținute de deciziile pronunțate anterior de Curtea Constituțională" (decizia Curții Constituționale din 12 ianuarie 2000).

Trebuie precizat că subiectele de drept sunt ținute să respecte nu numai dispozitivul deciziilor Curții Constituționale, în care este redată esența deciziei Curții Constituționale, ci și de partea de considerente, în care sunt expuse raționamentul și argumentele pe baza cărora Curtea s-a pronunțat și prin care se stabilește concepția dată prevederilor Constituției. Curtea Constituțională a statuat că prevederile Constituției – normele și principiile sale – primesc interpretare în actele Curții Constituționale. Prin aceste acte se creează și se dezvoltă doctrina constituțională oficială. Toate subiectele de legiferare, de aplicare și executare a legii, inclusiv instanțele, trebuie să țină cont de doctrina constituțională oficială atunci când aplică Constituția, ele nu pot interpreta prevederile Constituției într-un mod diferit față de interpretarea dată în actele Curții Constituționale. În caz contrar, s-ar încălca principiul constituțional potrivit căruia numai Curtea Constituțională se bucură de atributul interpretării oficiale a Constituției, s-ar ignora supremația Constituției și s-ar crea premisele apariției unor incoerențe în sistemul juridic. Toate părțile componente ale deciziei Curții Constituționale sunt interdependente și constituie un întreg; prin urmare, la adoptarea noii legislații, a modificărilor și completărilor aduse celei existente, precum și a altor acte juridice, instituțiile statului sunt ținute de concepția dată prevederilor Constituției și de celelalte argumente juridice expuse în considerentele deciziei Curții Constituționale” (deciziile Curții Constituționale din 30 mai 2003 și 19 ianuarie 2005, decizia din 20 septembrie 2005). Astfel, putem concluziona că toate subiectele de drept sunt obligate să respecte nu numai deciziile Curții Constituționale prin care un anumit act este declarat neconstituțional, trebuind puse în aplicare de îndată, ci și deciziile de confirmare a constituționalității.

Totodată, Curtea Constituțională a statuat că organele legislative și de aplicare a legii sunt ținute de concepția dată prevederilor constituționale și de argumentele cuprinse nu doar în deciziile Curții Constituționale prin care se examinează constituționalitatea unui act juridic, ci și de celelalte acte ale Curții Constituționale, anume concluziile și hotărârile. Astfel, în temeiul Constituției, toate actele Curții Constituționale prin care se face interpretarea Constituției, adică prin care este formulată doctrina constituțională oficială sunt, prin conținutul lor, obligatorii pentru instituțiile legislativului și de aplicare a legii, inclusiv față de instanțele judecătorești de drept comun și tribunalele specializate (hotărârea Curții Constituționale din 20 septembrie 2005 și decizia din 28 martie 2006).

d) produc efecte *inter partes litigantes*.

Întrucât, așa cum s-a menționat, deciziile Curții Constituționale au obligativitate generală, ele sunt obligatorii, desigur, pentru părțile implicate în cauză, dar și față de toate celelalte subiecte de drept, organe legislative și de aplicare a legii.

- 2. De la publicarea deciziei în Monitorul/Jurnalul Oficial, textul de lege declarat neconstituțional:**
- a) se abrogă;**

În alineatul 1 al Articolului 7 din Constituție se prevede *expressis verbis* că orice lege sau un alt act contrar Constituției va fi nul.

Alineatul 1 al Articolului 107 din Constituție prevede că un act juridic care a fost declarat contrar Constituției nu poate fi aplicat de la data promulgării [*publicării*] oficiale a deciziei Curții Constituționale. Această dispoziție constituțională trebuie interpretată în sensul că orice act juridic (sau o parte a acestuia) adoptat de Seimas, Președintele Republicii sau de Guvern, ori adoptat prin referendum, care este declarat ca fiind în conflict cu un act juridic de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția, este eliminat definitiv din sistemul juridic lituanian, deoarece nu mai poate fi aplicat vreodată începând cu data promulgării oficiale a deciziei Curții Constituționale (deciziile Curții Constituționale din 28 martie 2006 și 6 iunie 2006, decizia din 8 august 2006); tot din acel moment nu-și mai găsesc aplicare acele drepturi ale persoanelor care au fost dobândite în baza actelor juridice declarate neconstituționale (decizia Curții Constituționale din 4 iulie 2008). Deși nici Constituția, nici Legea privind Curtea Constituțională nu includ formulări precum "se abrogă", "își pierde puterea" sau "este anulat", dispoziția imperativă din Constituție "nu pot fi aplicate" înseamnă, de fapt, ieșirea din vigoare, încetarea efectelor juridice ale actului contestat,¹⁴ scoaterea sa din circuitul de drept. După cum arăta președintele Curții Constituționale K. Lapinskas, acest lucru echivalează, prin efectele sale juridice, cu anularea sau abrogarea unui act (sau a unei părți din acesta).¹⁵ Mai trebuie notat că normele constituționale stabilesc în mod clar momentul de la care curge invalidarea unui asemenea act: un act juridic contrar Constituției nu poate fi aplicat, de fapt își pierde forța juridică de la data publicării oficiale a deciziei Curții Constituționale.

Odată ce Curtea Constituțională constată că o lege constituțională (o parte a acesteia) este contrară Constituției, că o lege (o parte a acesteia) sau Statutul Seimas (o parte a acestuia) sunt contrare Constituției sau oricărei legi constituționale, că un act de rang inferior legii (o parte a acestuia) adoptat de Seimas este contrar Constituției, unei legi constituționale sau oricărei alte legi, ori Statutului Seimas, că un act (o parte a acestuia) al Președintelui Republicii este contrar Constituției, unei legi constituționale sau oricărei alte legi, și că un act (o parte a acesteia) al Guvernului este contrar Constituției, unei legi constituționale sau oricărei alte legi, pentru respectivul subiect de drept – Seimas, Președintele Republicii sau Guvernul – se naște obligația constituțională de a recunoaște că un astfel de act juridic (o parte a acestuia) nu mai este valabil sau (dacă este imposibil să o facă fără a reglementa în mod corespunzător

14 Lapinskas K.: Izvoare de drept și acte definitive ale instituțiilor de control constituțional // Konstitucinė justicija: dabartis ir ateitis = Justiția constituțională: prezent și viitor, Vilnius, 1998, pp. 322-339 (p. 328).

15 Ibid.

relațiile sociale în cauză) să-l modifice astfel încât noua reglementare să nu fie în conflict cu actele juridice de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția. Însă chiar și până la data îndeplinirii acestei obligații constituționale, actul juridic (o parte a acestuia) nu poate fi aplicat în nicio împrejurare, întrucât forța sa juridică este anulată (decizia Curții Constituționale din 6 iunie 2006).

În sine, modificările sau completările aduse unui act juridic de rang superior, chiar și Constituției, însă după ce Curtea Constituțională a constatat, în baza vechilor prevederi ale Constituției, că un anumit act juridic (o parte a acestuia) adoptat de Seimas, Președintele Republicii sau de Guvern, ori adoptat prin referendum se află în conflict cu un act de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția, nu pot determina reintrarea în vigoare a respectivului act juridic (a unei părți din acesta) odată ce a fost declarat contrar unui act de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția. Potrivit Constituției, nici Curtea Constituțională nu este competență să repună în vigoare astfel de acte juridice (părți ale acestora), reinserându-le în sistemul de drept lituanian (decizia Curții Constituționale din 28 martie 2006).

b) se suspendă, până la punerea de acord a actului/textului declarat neconstituțional cu prevederile legii fundamentale;

Întrucât de la data publicării în Monitorul Oficial a deciziei Curții Constituționale actul declarat neconstituțional își încetează efectele juridice și nu mai poate fi aplicat, nu există vreo rațiune pentru a-i suspenda valabilitatea, acesta fiind în sine eliminat din ordinea de drept.

Potrivit Constituției, un act juridic va fi suspendat atunci când Președintele Republicii sau Seimas *in corpore* sesizează Curtea Constituțională solicitându-i să se pronunțe asupra constituționalității acestuia. Odată ce, examinând cazul, se constată că actul atacat este în conformitate cu Constituția, acestuia i se restabilesc efectele juridice.

Curtea Constituțională a statuat că, per ansamblu, suspendarea valabilității unei legi nu este o caracteristică proprie acțiunii de legiferare și că ea poate conduce la apariția în societate a unei situații de instabilitate și neîncredere în sistemul de drept, creând premisele producerii unor lacune legislative (decizia Curții Constituționale din 13 noiembrie 1997); de aceea, se aplică în situațiile extrem de rare prevăzute de Constituție.

c) se suspendă, până când legiuitorul invalidează decizia instanței constituționale;

În Lituania, legislativul nu poate invalida o decizie a Curții Constituționale. Deciziile Curții Constituționale sunt definitive, nu sunt supuse nici unei căi de atac și sunt general obligatorii. Ca atare, pur și simplu nu poate exista nicio situație în care valabilitatea unui act declarat neconstituțional să fie suspendată până la momentul invalidării deciziei Curții Constituționale de către legislativ.

d) alte situații.

Efectele deciziilor Curții Constituționale pot consta nu numai în încetarea forței juridice a actului declarat neconstituțional și eliminarea acestuia din circuitul juridic, ci și în obligația ce rezultă în sarcina oricărei instituții de stat, de a-și revoca actele de rang inferior (dispoziții ale acestora) care s-au întemeiat pe actul declarat neconstituțional (alineatul 2 al articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională). În plus, nu vor mai fi executate hotărârile întemeiate pe acte juridice declarate ca fiind contrare Constituției ori legii, în cazul în care ele nu au fost deja executate mai înainte ca decizia Curții Constituționale să-și fi produs efectele (alineatul 3 al articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională).

3. Odată ce curtea constituțională a pronunțat o decizie de neconstituționalitate, în ce mod este aceasta obligatorie pentru instanța de fond și pentru celelalte instanțe judiciare?

Judecând cauzele, instanțele judecătorești nu mai pot aplica actele declarate neconstituționale. După ce Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la legalitatea actului juridic (a unor dispoziții ale acestuia), instanța de trimitere reia judecata ce fusese suspendată și soluționează litigiul concret în care se ridicase chestiunea constituționalității actului juridic aplicabil în speță, dând curs deciziei Curții Constituționale. Consecințele deciziei Curții Constituționale sunt în esență de natură cvasi-normativă.¹⁶ Actele definitive prin care norma juridică este desființată exercită, în primul rând, un impact direct asupra practicii instanțelor de jurisdicție generală și tribunalelor specializate.¹⁷

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că toate instanțele de jurisdicție generală – Curtea Supremă din Lituania, Curtea de Apel din Lituania, instanțele regionale și locale – sunt ținute de faptul că deciziile Curții Constituționale asupra chestiunilor date în competența sa prin Constituție sunt definitive și nu sunt supuse recursului, în virtutea Articolului 107 din Constituție; toate instanțele de jurisdicție generală sunt ținute să respecte doctrina constituțională oficială constituită în jurisprudența Curții Constituționale (decizia Curții Constituționale din 28 martie 2006). Aceste dispoziții ale doctrinei constituționale se aplică în egală măsură și tribunalelor specializate.

Ca atare, instanțele sunt obligate să dea curs nu numai dispozitivului deciziei Curții Constituționale, care cuprinde esența deciziei pronunțate într-un anumit caz, ci și concepția dată dispozițiilor în considerentele deciziei Curții Constituționale. Fiecare

---

16 Stačiokas S.: Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktų vykdymas ir jų poveikis teisinei sistemai [Executarea actelor Curții Constituționale a Republicii Lituania și impactul lor asupra sistemului de drept] // Konstitucinė jurisprudencija. 2006, No. 3, pp. 311-324.

17 Žilyis J.: Konstitucinis Teismas – teisinės ir istorinės prielaidos [Curtea Constituțională: Premise juridice și istorice]. TIC: Vilnius, 2001, pp. 72-78.

decizie a Curții Constituționale este un întreg (constituie un tot unitar), iar toate părțile sale componente sunt interdependente (decizia Curții Constituționale din 19 ianuarie 2005, deciziile din 10 februarie 2005 și 20 septembrie 2005). Dispozitivul unei decizii a Curții Constituționale se întemeiază pe argumentele expuse în considerente (deciziile Curții Constituționale din 10 februarie 2005 și 20 septembrie 2005).

Potrivit Constituției, concepția dată prevederilor constituționale și argumentele prezentate în deciziile și celelalte acte ale Curții Constituționale sunt obligatorii pentru organele legislativului și organele de aplicare a legii, inclusiv pentru instanțele de jurisdicție generală și tribunalele specializate înființate în temeiul alineatului 2 al Articolului 111 din Constituție (hotărârea Curții Constituționale din 20 septembrie 2005 și decizia din 28 martie 2006).

Cu prilejul examenului de constituționalitate a unui act juridic, Curtea Constituțională interpretează nu numai normele din Constituție, ci și dispozițiile legii sau ale unui alt act juridic în cauză. Deși interpretarea legii sau altor acte juridice nu este de competența directă a Curții Constituționale, acest lucru este necesar pentru a compara prevederile actului juridic în cauză cu normele din Constituție, astfel încât să li se stabilească legalitatea. Trebuie observat că natura interpretării date de Curtea Constituțională diferă de cea a interpretării pe care o fac instanțele de drept comun: Curtea Constituțională interpretează normele legii nu într-un caz individual, concret, ci mai degrabă la modul abstract. Fără îndoială că în timp ce analizează dacă dispozițiile legii în cauză sunt în conformitate cu Constituția, Curtea Constituțională deslușește conținutul actului juridic examinat, scopul acestuia, precum și înțelesul noțiunilor sale juridice. Interpretarea dată de Curtea Constituțională este obligatorie pentru instanța de trimitere, precum și pentru toate celelalte instanțe de jurisdicție generală și tribunale specializate, aceasta constituind parte integrantă a deciziei Curții Constituționale. Printr-o atare interpretare a normelor juridice nu numai că se oferă susținere deciziei definitive a Curții Constituționale, prinsă în dispozitiv, dar se și formează o percepție uniformă a conținutului respectivelor norme, precum și a principiilor de drept.

Însăși Curtea Constituțională a statuat că, pentru a fi în măsură să stabilească și să pronunțe o decizie asupra conformității actelor juridice (părți ale acestora) examinate cu cele de rang superior, Curtea Constituțională deține competența constituțională de a da interpretare oficială atât actelor juridice în cauză, cât și celor de rang superior; orice altă interpretare a competențelor Curții Constituționale ar nega însuși scopul constituțional al Curții Constituționale (decizia din 6 iunie 2006 și hotărârea din 3 mai 2010); Curtea Constituțională interpretează actele juridice care fac obiectul examinării în măsura în care este necesar pentru a stabili și pronunța o decizie cu privire la conformitatea acestor acte (părți ale acestora) cu actele de rang superior, între care (și în primul rând) Constituția; chestiunile legate de aplicarea legii sunt atributul instanței care judecă un caz concret (hotărârea din 3 mai 2010).

Deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii nu numai pentru celelalte instanțe, ci și pentru Curtea Constituțională însăși: poziția juridică a Curții Constituționale (*ratio decidendi*) în cauzele ce formează obiect al controlului de constituționalitate are semnificația unui precedent (decizia Curții Constituționale din 22 octombrie 2007).

4. Atât în controlul *a posteriori* cât și în controlul *a priori*, legiuitorul își îndeplinește, de fiecare dată, și în termenele prevăzute, obligația constituțională de a elimina aspectele de neconstituționalitate?

Înainte de toate, deciziile Curții Constituționale sunt destinate instituțiilor legislative, adică subiectelor de drept care au adoptat actele juridice ce fac obiect al controlului Curții Constituționale. Pronunțarea unei decizii de către Curtea Constituțională le determină nu doar reacția, analiza sau evaluarea acestei decizii, ci și o obligație directă în sarcina acestor instituții, de a acționa pentru punerea în aplicare a deciziei Curții.¹⁸ Statisticile privind punerea în aplicare a deciziilor Curții Constituționale arată că până în septembrie 2010 legislativul a realizat acest lucru în cazul a 101 din cele 144 decizii prin care acte juridice sau părți ale acestora au fost declarate ca fiind în conflict cu Constituția și / sau legile, în vreme ce alte 43 nu au fost puse în aplicare până în prezent (de menționat că aici sunt incluse și deciziile Curții pentru care nu s-a împlinit încă termenul de un an și jumătate de la pronunțare). Astfel, se poate susține că există cu siguranță și o practică a legiuitorului ca, la primirea deciziei Curții Constituționale privind neconstituționalitatea unui anumit act juridic, acesta să reacționeze în mod corespunzător și în termen util, în sensul punerii în aplicare a deciziei; există însă și situații când nu o face, sau când își îndeplinește această obligație în mod necorespunzător.

5. Ce se întâmplă în situația în care, în termenul prevăzut de Constituție și/sau legislație, legiuitorul nu înlătură viciul de neconstituționalitate? Exemplificați.

Constituția și Legea privind Curtea Constituțională nu conțin prevederi care să stabilească termenele pentru eliminarea viciilor de neconstituționalitate a actelor juridice. După cum s-a arătat deja, odată ce Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la neconstituționalitatea unui act juridic sau a unei părți din acesta, el nu mai poate fi aplicat începând cu data publicării oficiale a deciziei Curții Constituționale. Pentru respectivul organ legislativ se naște obligația de a abroga actul neconstituțional (în tot sau în parte, după caz) și de a modifica reglementarea astfel încât aceasta să corespundă prevederilor și principiilor Constituției. Dacă legiuitorul nu-și îndeplinește obligația de modificare a reglementării neconstituționale, actul juridic în cauză sau acele părți care contravin Constituției nu se vor mai aplica de la data promulgării deciziei Curții Constituționale, ceea ce înseamnă că un anumit domeniu al relațiilor sociale rămâne nereglementat, adică apar lacune de reglementare sau chiar

---

¹⁸ Sinkevičius V.: Impactul Curții Constituționale asupra procesului de legiferare // Konstitucinė justicija: dabartis ir ateitis = Justiția constituțională: prezent și viitor, Vilnius, 1998, p. 461.

un vid legislativ. Curtea Constituțională a statuat că astfel de situații sunt intolerabile din punct de vedere constituțional.

Mai trebuie spus că atunci când un subiect de legiferare nu-și îndeplinește în mod corespunzător obligația de a înlătura viciul de neconstituționalitate în termenul stabilit, iar din această cauză apar lacune de reglementare în sistemul de drept al statului, asemenea lacune pot fi eliminate în procesul de interpretare și aplicare a legii de către instanțele de jurisdicție generală și tribunalele specializate, cu ocazia judecării cauzelor, potrivit competenței acestora, *inter alia*, recurgând la analogia legii, aplicarea principiilor generale de drept și a actelor juridice de rang superior, în primul rând a Constituției. În decizia sa din 8 august 2006, Curtea Constituțională a subliniat că instanțele judecătorești pot acoperi lacunele din actele juridice de rang inferior doar pe o bază *ad-hoc*, adică prin acest mod de aplicare a dreptului se vor elimina lacunele doar cât privește o anumită relație socială, cea care a generat litigiul dedus judecății; pe de altă parte, înlăturarea pe cale judiciară (*ad-hoc*) a lacunelor juridice creează premise pentru constituirea unei practici în cadrul respectivei instanțe în judecarea unei anumite categorii de cauze. Este de la sine înțeles că dreptul izvorând din precedentul judiciar poate fi ulterior modificat sau corijat de către legiuitor cu ocazia reglementării anumitor relații sociale prin lege (sau alt act juridic), eliminând astfel lacuna, dar nu *ad-hoc*, ci printr-o reglementare juridică cu caracter general și cu efecte pe viitor. În aceeași decizie, Curtea Constituțională a precizat că, în general, doar instituțiile legiuitoare pot elimina complet lacunele juridice (precum și omisiunea legislativă), prin emiterea actelor juridice corespunzătoare. Instanțele judecătorești nu pot face acest lucru, ele pot suplini lacunele din actele juridice de rang inferior doar *ad-hoc*, întrucât instanțele judecătorești înfăptuiesc justiția, dar fără a fi organe legislative. Cu toate acestea, în judecarea unei cauze există o oportunitate de necontestat pentru instanțe de a proceda la completarea *ad-hoc* a lacunelor dintr-un act juridic de rang inferior. Dacă instanțelor li s-ar nega sau nu le-ar fi recunoscut un astfel de atribut, dacă posibilitatea instanței de a aplica legea, în primul rând legea supremă, Constituția – ar depinde de împrejurarea dacă un anumit organ legislativ a lăsat sau nu lacune în reglementarea juridică (actul juridic) pe care el l-a adoptat, dacă instanțele judecătorești ar fi în măsură să judece cauzele doar după ce lacunele au fost completate printr-o nouă lege, atunci ar însemna că instanțele, cu ocazia judecății, trebuie să aplice nu legea și, înainte de toate, legea supremă, Constituția, ci doar o lege, una singură, că ele ar înfăptui justiția nu în conformitate cu legea, ci ar urma doar să aplice formal articole (părți) din acte juridice, că valorile constituționale, între care drepturile și libertățile persoanei, pot fi prejudiciate (fără a fi compensate și nici remediate) pentru unicul motiv că un subiect de drept nu a reglementat juridic anumite relații sociale (ori că a făcut-o, însă nu suficient de acoperitor), ceea ce ar însemna că, deși anumite valori sunt consacrate în Constituție, ele ar urma să nu fie apărate și proteguate în mod corespunzător în temeiul aceleiași Constituții. Prin urmare, în cazurile în care un organ legislativ nu și-a îndeplinit obligația constituțională, adică nu a adoptat un act juridic care, în locul celui declarat neconstituțional, să stabilească o nouă reglementare armonizată cu actele juridice de rang superior, între care Constituția, instanțele judecătorești au înputernicirea, decurgând din Constituție, ca în opera de interpretare și aplicare a legii

să suplinească lacunele ivite. De asemenea, Curtea Constituțională a subliniat că orice altă interpretare a prevederilor Constituției ar însemna că, pentru simplul motiv că un subiect de drept nu și-a îndeplinit obligația de a modifica reglementarea juridică declarată a fi contrară Constituției, s-ar ajunge la negarea principiilor constituționale ale statului de drept și justiției, ale aplicării directe a Constituției, reparării prejudiciului, legitimei așteptări, precum și a principiului general de drept *ubi ius, ibi remedium*. Faptul că instanțele sunt împuternicite să suplinească lacunele legii ivite ca urmare a inacțiunii unui organ legislativ ori a acțiunii sale necorespunzătoare este de natură să împiedice arbitrariul autorităților statului și nihilismul juridic, să consolideze încrederea persoanei în stat și în lege. Totodată, acest lucru ar trebui să determine subiectul competent să elimine lacunele existente – punând reglementarea-lipsă în locul celei declarate neconstituționale – într-un răstimp cât mai scurt și într-o manieră adecvată.

Există și cazuri când legiuitorul nu știe cum să pună în aplicare decizia Curții Constituționale prin care un act juridic a fost declarat neconstituțional. Într-o asemenea situație, președintele Seimas se adresează Curții Constituționale cu o cerere prin care solicită interpretarea prevederilor unei decizii, urmând ca după primirea acestei interpretări să fie luate măsurile corespunzătoare. De exemplu, când Curtea Constituțională a dat decizia din 5 iulie 2007 referitoare la Legea privind restabilirea dreptului de proprietate al cetățenilor asupra proprietăților imobiliare existente în Republica Lituania, președintele Seimas, considerând că sunt necesare precizări asupra modului în care să fie pusă în aplicare, a sesizat Curtea Constituțională solicitându-i să interpreteze care este, conform deciziei, data la care se nasc așteptările legitime ale cetățenilor privind reconstituirea dreptului de proprietate prin atribuirea în proprietate a unei suprafețe de teren, pădure sau luciu de apă de valoare egală celei deținute anterior, dar care în prezent fac parte dintr-un parc de stat și din rezerva de stat. În decizia sa din 4 iulie 2008, Curtea Constituțională a interpretat în sensul că cetățenii cărora le-au aparținut în proprietate terenurile naționalizate abuziv ori de care au fost deposedați în mod ilicit și care nu au fost situate pe teritoriul parcului de stat ori care sunt situate pe teritoriul parcului de stat, dar aceștia nu locuiesc pe teritoriul respectivului parc de stat, nu pot fi considerați ca având o expectanță legitimă de a li se restabili dreptul de proprietate prin dobândirea în proprietate a unei suprafețe de teren, pădure sau luciu de apă de valoare egală cu cea deținută anterior și care se află pe teritoriul unui parc de stat și a rezervei de stat; cu toate acestea nu poate fi negată legitima așteptare a acestor persoane cât privește reconstituirea dreptului de proprietate într-un altă modalitate stabilită prin lege. Cu alte cuvinte, Curtea Constituțională a interpretat care sunt persoanele îndreptățite să redobândească dreptul de proprietate asupra unei suprafețe de teren care a fost naționalizată abuziv sau de care au fost deposedați în mod ilicit și care este situată pe teritoriul unui parc de stat sau al rezervei de stat.

6. Prin intermediul altui act normativ, legiuitorul poate consacra din nou soluția legislativă declarată neconstituțională? Argumentați.

Dacă în alineatul 2 al Articolului 72 din Legea privind Curtea Constituțională se prevede că deciziile pronunțate de Curtea Constituțională au putere de lege, la articolul

5 se stabilește că decizia Curții Constituționale prin care se declară un act juridic sau o parte a acestuia ca fiind neconstituțional nu poate fi înfrântă prin adoptarea repetată a actului juridic sau a unei părți din acesta. Așadar, deciziile Curții Constituționale nu pot fi asimilate cu legile, nemaivorbind de faptul că ele nu pot fi modificate printr-o lege. Curtea Constituțională a considerat că, odată ce a constatat neconstituționalitatea unei legi (a unei părți a acesteia) sau a altui act (a unei părți a acestuia) al Seimas, al unui act (a unei părți a acestuia) al Președintelui Republicii sau a unui act (a unei părți a acestuia) al Guvernului, instituțiilor care au emis respectivele acte – Seimas, Președintele Republicii și Guvernul – le este interzis, prin însăși Constituție, să instituie în mod repetat aceeași reglementare, declarată neconstituțională, prin adoptarea ulterioară de legi sau alte acte juridice. Astfel a decis Curtea Constituțională la 30 mai 2003, referitor la modificările aduse Legii privind alegerile pentru consiliile municipale în urma unei decizii a Curții Constituționale. Examinând reglementarea contestată, Curtea a stabilit, *inter alia*, că aceste modificări fuseseră într-adevăr introduse în concordanță cu decizia Curții Constituționale, dar că intrarea lor în vigoare fusese amânată până la viitoarele alegeri pentru consiliile municipale, cu toate că după amendarea legii nu avuseseră încă loc ședințele de constituire a consiliilor municipale nou alese. Curtea a statuat că legiuitorul, prin adoptarea acestor modificări, a încălcat interdicția constituțională de a stabili în mod repetat, prin legi și acte adoptate ulterior, reglementări juridice incompatibile cu concepția dată prevederilor Constituției; prin urmare, Curtea le-a declarat neconstituționale. Astfel, în jurisprudența Curții Constituționale, sunt privite drept încercare de a înfrânge puterea unei decizii a Curții Constituționale nu numai adoptarea repetată a unui act similar celui declarat contrar Constituției prin dispozitivul deciziei, ci și ignorarea conceptelor desprinse din interpretarea Constituției, astfel cum sunt prevăzute în considerente. Poziția adoptată în jurisprudența Curții Constituționale este că un act juridic aflat în conflict cu dispozițiile deciziei Curții Constituționale se consideră că este în conflict cu însăși Constituția.

7. Curtea Constituțională are posibilitatea de a însărcina alte organe cu executarea deciziilor sale și /sau de a stabili modul în care acestea urmează a fi puse în executare într-o anumită cauză?

După cum s-a menționat în acest raport, obligația subiecților de drept de a pune în aplicare deciziile Curții Constituționale rezultă din Constituție, dar este consolidată și în jurisprudența Curții Constituționale. În Lituania, la fel ca în multe alte state, nu există niciun mecanism de executare a deciziilor Curții Constituționale. Curtea Constituțională a Lituaniei examinează cazurile aproape exclusiv în ceea ce privește conformitatea actelor juridice cu Constituția sau legile. Deciziile astfel pronunțate nu au însă caracter declarativ, obligativitatea lor generală fiind asigurată prin Constituție și Legea privind Curtea Constituțională, în sensul că, odată ce decizia Curții Constituționale a fost pronunțată și publicată oficial, dispozițiile declarate neconstituționale nu mai pot fi aplicate.

Statutul Seimas (cu putere de lege) prevede procedura de punere în aplicare a deciziilor Curții Constituționale, care este obligatorie și față de acele subiecte cărora le revine obligația de a lua măsuri în vederea executării deciziei Curții Constituționale. Nici Constituția, nici alte acte juridice nu prevăd însă sancțiuni pentru neaplicarea deciziilor Curții Constituționale.

Practica din Lituania nu atestă vreun refuz explicit de a pune în aplicare deciziile pronunțate de Curtea Constituțională, cu toate acestea este cunoscut faptul că uneori se tergiversează aplicarea anumitor decizii.